

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

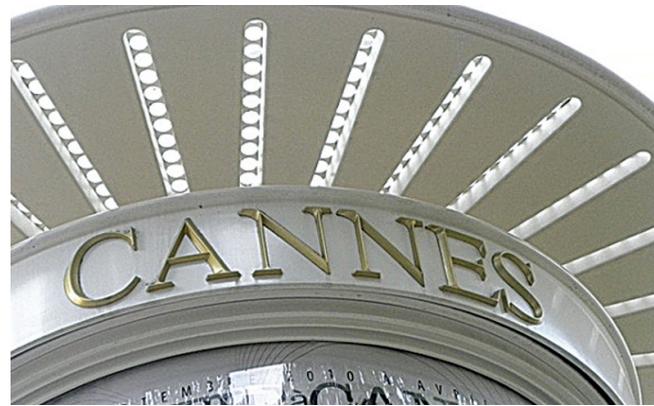
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Сёння завяршаюцца Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Санкт-Пецярбургу

БЕЛАРУСКІЯ МУЗЫ НАД НЯВОЙ

С. 2, 14

25 мая ў конкурснай праграме Канскага кінафестывалю ўпершыню ўдзельнічае фільм сумеснай вытворчасці Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" з кінакампаніямі еўрапейскіх краін — карціна Сяргея Лазніцы "У тумане" паводле аповесці Васіля Быкава.

"У ТУМАНЕ" — НА "ЧЫРВОНАЙ ДАРОЖЦЫ"

С. 2

Фота Юрыя ІВАНОВА

Фота Пётры ВАСІЛЕУСКАГА

Сёлетні Дзень і Ноч музеяў ужо паспелі стаць часткай гісторыі. У начной праграме прынялі ўдзел больш за 100 музеяў па ўсёй краіне. А яшчэ адна падзея для айчынных скарбніц — наперадзе. Гаворка — пра Нацыянальны форум "Музеі Беларусі", які запланаваны на кастрычнік у Гродне.

У СТЫЛІ МУЗЕЙНЫХ ПАДЗЕЙ

С. 3 — 4

Фота Ільі СВІРЫНА

ЧАМУ ПАЛАЦУ ПАШАНЦАВАЛА?

С. 4 — 5

"АНЮТА" БЕЗ ХІТРЫКАЎ

С. 7

Станоўчы імідж суверэннай дзяржавы

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыву радыё "Беларусь" з 50-годдзем з дня заснавання станцыі, паведамляе Прэс-служба беларускага Лідара.

"Прызначаная для суайчыннікаў за мяжой, ваша радыёстанцыя шмат што робіць для фарміравання станоўчага іміджа суверэннай беларускай дзяржавы, — гаворыцца, у прыватнасці, у віншаванні. — У краіне і за яе межамі высока цэняць працу журналістаў радыё "Беларусь", якое на розных мовах, кругласутачна, даносіць слухачам праўдзівую інфармацыю пра наш адкрыты і працавіты народ".

"Упэўнены, што і ў далейшым ваш прафесіяналізм будзе садзейнічаць умацаванню ў грамадзян замежных краін паважлівага стаўлення да Беларусі, яе ўнутранай і знешняй палітыкі, накіраванай на сцвярдзенне прынцыпаў міру, добрасуседства і справядлівасці", — адзначыў кіраўнік дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка пажадаў калектыву радыё "Беларусь" шчасця, здароўя і новых творчых здзяйсненняў.

Пра кінабудучае з будучымі кіношнікамі

15 мая адбылася сустрэча міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі са студэнтамі і выкладчыкамі факультэта экранных мастацтваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

— Прайшло ўжо два гады, як дзейнічае факультэт, — адзначыў міністр культуры на пачатку сустрэчы, — і сапраўды настпеў час прааналізаваць, што ўжо зроблена і што трэба зрабіць на перспектыву...

Павел Латушка распавёў студэнтам і выкладчыкам пра тую рэформу, якая праводзіцца апошнім часам у кінасферы Беларусі, а таксама акрэсліў задачы, што стаяць перад ёй на сённяшні дзень. Асобна спыніўся міністр і на пытаннях, якія датычацца менавіта факультэта экранных мастацтваў Акадэміі.

У прыватнасці, Павел Латушка паведаміў, што на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы факультэта летась было выдаткавана 166 мільёнаў рублёў. Сёлета гэтая лічба дасягне 345 мільёнаў. Таксама вельмі важным, на думку міністра, з'яўляецца і тое, што ў бягучым годзе значна павялічаны аб'ём сродкаў на стварэнне курсавых студэнцкіх работ: пад дадзеныя мэты запланавана выдзеліць 1 мільярд 130 мільёнаў рублёў. Летась гэтая сума склала ўсяго 135 мільёнаў. Па меркаванні кіраўніка Міністэрства культуры, сёлета фінансаванне цалкам дастаткова, каб поўнасьцю забяспечыць усе выдаткі па рэалізацыі курсавых праектаў.

Пад час сустрэчы выкладчыкі і студэнты літаральна "засыпалі" пытаньня-

мі міністра культуры краіны. Прычым праблемы, якія агучваліся, аказаліся разнапланавымі і датычыліся як паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстановаў адукацыі, так і шматлікіх вытворчых аспектаў.

Напрыклад, выкладчыкі факультэта, сярод іншага, паставілі пытанне пра вяртанне ў навучальны курс сярэдніх агульнаадукацыйных школ выкладання прадмета "Сусветная мастацкая культура". Як зазначыў у адказ Павел Латушка, праблема ў Міністэрстве культуры ведаюць і згодныя з тым, што названы прадмет павінен прысутнічаць у школьнай праграме. Таму дадзенае пытанне пастаянна выносіцца на абмеркаванне пад час сустрэч з кіраўніцтвам Міністэрства адукацыі. Апошнім разам яно было ўзнята пад час працы Рэспубліканскага савета па пытаннях культуры і мастацтваў пры Павеце Міністраў. Але пакуль што, па словах Паўла Латушкі, Мінадукацыі супраць пашырэння колькасці прадметаў у школах.

Першакурснікі цікавіліся тэхнічным забеспячэннем факультэта, наракаючы,

у прыватнасці, на недахоп асвятляльнай і здымачнай апаратуры. У адказ міністр зазначыў, што, акрамя тых сродкаў, якія выдаткаваны Міністэрствам на закупку неабходнага абсталявання для факультэта, у адпаведнасці з даручэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь студэнты маюць права выкарыстоўваць для сваёй дзейнасці базу як "Беларусьфільма", так і айчынных тэлеканалаў. Як адказаў дырэктар кінастудыі Алег Сільвановіч, які сярод іншых кіраўнікоў устаноў кінасферы таксама прысутнічаў на сустрэчы, навучэнцы факультэта абавязкова будуць мець магчымасць папрацаваць з абсталяваннем Нацыянальнай кінастудыі.

Пытанні сыпаліся адно за адным і датычыліся сапраўды ключавых момантаў развіцця сферы айчыннага кіно. Напрыканцы сустрэчы Павел Латушка падзякаваў аўдыторыі за актыўнасць, пажадаў студэнтам творчых поспехаў, а таксама няспыннага імкнення да самаадукацыі і самаўдасканалення.

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Трэйлер трылера

Сярод удзельнікаў Нацыянальнага павільёна на Канскім кінафестывалі — "Беларускі відэацэнтр". Напярэдадні прэзентацыі сваіх фільмаў перад міжнароднай аўдыторыяй, якая пройдзе на наступным тыдні, навінкі дакументальнага кіно было вырашана паказаць і беларускім журналістам.

Запрашэнне на прэс-канферэнцыю, што адбылася 17 мая, абяцала "ўнікальную магчымасць пераканацца ў тым, якім разнастайным, нечаканым і цікавым можа быць беларускае дакументальнае кіно". Прадстаўленыя стужкі ды трэйлеры і сапраўды сталі аргументам на карысць такога сцвярджэння.

Летась на "Белвідэацэнтр" прыйшоў новы дырэктар — давядчаны прадюсар Юрый Ігруша. Таму зацікаўленая аўдыторыя з нецярпліваасцю чакала творчых вынікаў адміністрацыйных змен. Як засведчыла прэзентацыя, яны і сапраўды відавочныя. "Беларускі відэацэнтр" рашуча адмовіўся ад традыцыйнай раней схем апапавальнага дакументальнага кіно на карысць або глыбокага аўтарскага погляду, або саспенсу і дынамічнага мантажу, або... Варыянтаў тут — процьма.

Як адзначыў пад час прэс-канферэнцыі Юрый Ігруша, асабліва роля ў стратэгіі развіцця "Белвідэацэнтра" належыць развіццю капрадукцыі. Ужо сёлета арганізацыя пачала супрацоўніцтва з партнёрамі з Расіі, Германіі, Францыі, Ізраіля, Кітая... Вядуцца перамовы і з сусветна вядомым тэлеканалам "Arte". Але найбольш вы-

разным увасабленнем гэтай стратэгіі стаў фільм "Пантофлікі". 13-хвілінны хронаметраж "каштаваў" цэлага года працы кінаматаграфістаў з чатырох краін. Затое, чакаецца, што гэты фільм выкліча самы шырокі рэзананс, а яго прэм'ерныя паказы пройдуць у прэстыжных залах розных краін свету.

— Гэтую стужку ўжо паглядзеў Стывен Спілберг, — заінтрыгаваў Юрый Ігруша.

Дарэчы, паводле яго слоў, прасоўванне прадукцыі "Белвідэацэнтра" на міжнарод-

**Увасабленнем
новай стратэгіі
"Белвідэацэнтра"
стаў фільм
"Пантофлікі",
створаны
кінаматаграфістамі
з чатырох краін.
Са стужкай ужо
пазнаёміўся Стывен
Спілберг.**

ная кінафорумы стала больш інтэнсіўным. Толькі сёлета быў зяўлены ўдзел ягоных стужак на дзесяці фестывалях. Ёсць ужо і першыя вынікі: сумесны з "ВаентБ" фільм "Чэрвень 1941-га. Заходні асобы" ўзнагароджаны на VIII Міжнародным тэлерадыёфестывалі "Перамагі разам", які нядаўна завяршыўся ў Севастопалі.

У справе прасоўвання айчыннай дакументалістыкі на айчынныя ж тэлеэкраны таксама заўважны пэўны зрух. У прыватнасці, адна з тэлекампаній зацікавілася і яшчэ адной навінкай — дакументальным трылерам "Фаўст Радзівіла", знятым у найлепшых традыцыйна гэтага дынамічнага жанру.

"Лічба" наступае...

УП "Кінавідэапракат Мінгарвыканкама" плануе на працягу бліжэйшага паўгоддзя перавесці ўсе мінскія кінатэатры на лічбавыя тэхналогіі. Пра гэта паведамляе яго генеральны дырэктар Васіль Коктыш.

Сёлета ў Мінску колькасць лічбавых глядзельных залаў павялічыцца з чатырох да дванаццаці. У першую чаргу гэта датычыцца кінатэатраў "Кастрычнік", "Беларусь", "Дом кіно", "Аўрора", "Мір", "Піянер". Іх абсталяванне плануецца завяршыць да верасня бягучага года.

Усяго ў сталіцы — дваццаць пяць кіназалаў. Каб давесці да ладу некаторыя з кінатэатраў, "Кінавідэапракат" шукае інвестараў. Кінатэатр "Дружба", які запаяўнецца толькі на шэсць працэнтаў, выстаўляецца на аўкцыён. Васіль Коктыш мяркуе, што ў гэтым раёне быў бы запатрабаваны невялікі кінатэатр на сто пяцьдзесят месцаў.

Кінатэатры "Масква" і "Перамога" — помнікі архітэктуры, і, адпаведна, іх тэхнічнае абнаўленне патрабуе вялікіх капіталаўкладанняў. Праект для "Перамогі", дарэчы, ужо існуе.

За першыя чатыры месяцы бягучага года мінскія кінатэатры наведала 1,8 мільёна гледачоў — гэта на 238 тысяч больш, чым за адпаведны перыяд 2011-га.

П.В.

Сёння ў Санкт-Пецярбургу завяршаюцца Дні культуры Беларусі. Гэта адна з найбуйнейшых сёлетніх творчых акцый нашай краіны за мяжой. Беларускаю дэлегацыю ўзначаліў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

артыста Беларусі, заслужанага дзеяча мастацтваў Расіі Аляксандра Анісімава.

У Выставачным цэнтры Санкт-Пецярбургскага саюза мастакоў адкрыліся экспазіцыі з Музея гісторыі беларускай літаратуры і Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Адбылася прэзентацыя чатырохмоўнага вы-

Прэзентацыя краіны

Цягам гэтых дзён адбыліся сустрэчы і перамовы міністра культуры нашай краіны з віцэ-губернатарам Санкт-Пецярбурга Васілём Кічэджы, са старшынёй Камітэта па культуры Санкт-Пецярбурга, вядомым кінарэжысёрам Дзмітрыем Мясхіевым. Былі абмеркаваны пытанні далейшага развіцця двухбаковага супрацоўніцтва ў сферы культуры.

Урачыстае адкрыццё Дзён культуры Беларусі прайшло ў Дзяржаўнай акадэмічнай капэле Санкт-Пецярбурга імя М.І. Глінкі. З канцэртаў выступіў Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам народнага

данняя аповесці Уладзіміра Караткевіча "Дзікае паляванне караля Стаха".

Наша дэлегацыя наведала Эрмітаж, Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, сустрэлася з аб'яднаннямі беларусаў Санкт-Пецярбурга.

Праграма Дзён нашай культуры ўключыла таксама выступленне Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь "Ансамбль народнай музыкі "Бяседа" пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Леаніда Захлеўнага, выстаўку мастака Уладзіміра Цэстэра.

(Больш падрабязна пра іміджавую акцыю Беларусі ў Санкт-Пецярбургу чытайце ў наступным нумары.)

"Чэмпіянат свету па кіно"

17 мая на Благітым узбярэжжы Францыі, у Каннах, распачаўся "чэмпіянат свету па кіно" — так калінікі называюць славуты кінафестываль, якому споўнілася шэсцьдзесят пяць. Беларусь прымае ўдзел у гэтай імпрэзе другі раз.

У складзе нашай дэлегацыі — прадстаўнікі Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", "Белвідэацэнтра", Дэпартаменту па кінаматаграфіі Міністэрства культуры.

Сёлета ўпершыню беларускі фільм (праект "Беларусьфільма" з удзелам кінакампаній Германіі, Расіі, Латвіі і Нідэрландаў) трапіў у конкурсную праграму: гэта кінастужка "У тумане" паводле аповесці Васіля Быкава. Рэжысёр — Сяргей Лазніца. Паказ карціны адбудзецца 25 мая. А пераможцы "чэмпіянату свету па кіно" будуць агучаны 27-га.

Дарэчы, постар фільма "У тумане" размешчаны на вокладцы каталога Канскага кінафестывалю. Хацелася б бачыць у гэтым не выпадакчас, але сімвалічны сэнс...

П.В.

Сустрэчы над Нёманам

Насыханым на разнастайныя культурныя мерапрыемствы ды дзелавыя сустрэчы атрымаўся тур беларускіх пісьменнікаў і журналістаў у Гродзенскую вобласць.

Канструктыўная размова адбылася са старшынёй аблвыканкама Сямёна Шапіры. У прыватнасці, губернатар адзначыў шэраг праблемных аспектаў у сферы культуры. Па яго словах, сёння стаяць перад кінастужкай, што працуюць у Гродне, зусім не запатрабаваны, прытым, што іх штат складае 20 — 30 чалавек. Кіраўнік рэгіёна таксама заклікаў інтэлігенцыю больш актыўна выкарыстоўваць у справе папулярнага роднага слова сучасныя тэхналогіі.

Акрамя таго, Сямён Шапіра падкрэсліў, што многія з каштоўных аб'ектаў спадчыны Гродзеншчыны сёння знаходзяцца далёка не ў лепшым стане. Сямён Шапіра адзначыў, што мясцовым уладам неабходна больш шчыльна працаваць з Міністэрствам культуры менавіта ў гэтым кірунку, у тым ліку максімальна

аператыўна вырашаць пытанні па кансервацыі каштоўных аб'ектаў. "Нядаўна ўвялі практыку перадачы буйным прадпрыемствам 15 гістарычных будынкаў горада для іх далейшага аднаўлення ў адпаведнасці з заканадаўствам", — падкрэсліў старшыня аблвыканкама.

Ацаніць клопат мясцовых улад пра гісторыка-культурную спадчыну змагі і ўдзельнікі прэс-тура: гасцям былі паказаны літаратурныя музеі — Максіма Багдановіча і Элізы Ажэшкі, — а таксама Стары замак — адзіны каралеўскі замак у нашай краіне, які, дарэчы, у наступным годзе чакае рэканструкцыю.

Запамінальнымі сталі і сустрэчы літаратараў з супрацоўнікамі прадпрыемства "Азот", калектывамі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, медыцынскага і аграрнага ўніверсітэтаў, навучэнцамі ды выкладчыкамі шэрагу школ абласнога цэнтра, калектывам Гродзенскай пагранічнай групы. Акрамя таго, беларускія пісьменнікі і журналісты наведалі адну з вядучых гаспадарак рэгіёна ў аграгарадку "Верцялішкі".

К.А.

Аб'ява*

Установа адукацыі

"Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"

аб'яўляе конкурс

на замяшчэнне пасады

прафесарска-выкладчыцкага складу:

- **загадчык кафедры рэжысуры;**
- **старшы выкладчык кафедры сцэнічнай мовы і вакалу;**
- **загадчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры;**
- **дацэнт кафедры скульптуры;**
- **дацэнт кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва;**
- **дацэнт кафедры інтэр'ера і абсталявання.**

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня агульнага аб'явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Дэталі па сутнасці

Атрымаўшы рэдакцыйнае заданне напісаць матэрыял, прысвечаны юбілею знакавай постаці ў айчыннай культуры — Уладзіслава Галубка, што быў змешчаны ў мінулым нумары, карэспандэнт "К" неабходна было скарыстацца дакументамі з філіяла Дзяржаўнага музея тэатральнай і музычнай культуры нашай краіны — "Гасцёўня Галубка". А заадно было цікава даведацца, наколькі сёння мінчане і шматлікія госці беларускай сталіцы ведаюць пра тую хоць і маленькую, але ад гэтага не менш цікавую ўстанову, якая знаходзіцца ў самым сэрцы Мінска — Траецкім прадмесці.

Раз, два, тры, чатыры, пяць — я іду музей шукаць!

Як карэспандэнт "К" "намацваў" шлях да сталічных экспазіцый

На жаль, вынікі невялікага імправізаванага апытання, што праводзілася літаральна за сто метраў ад "Гасцёўні...", былі несуцэсальнымі: абсалютная большасць рэспандэнтаў не толькі не змагла назваць месцазнаходжанне гэтага музея, але і была па-шчыраму здзіўлена фактам існавання апошняга. Яно і не дзіва: ніводнага ўказальніка, банера з інфармацыяй пра "Гасцёўню Галубка" сёння ў цэнтры Мінска не сустрэць, таксама як, перакананы, і ў яго ваколіцах.

І калі адсутнасць інфармацыі пра "Гасцёўню Галубка" можна спісаць на яе філіяльны статус, то чым тлумачыцца "дэфіцыт" указальнікаў да іншых музеяў — літаратурных і не толькі, — што знаходзяцца ўсё ў тым жа Траецкім прадмесці ці напалёк ад яго і маглі б стаць аднымі з асноўных аб'ектаў турыстычнай інфраструктуры горада?

Адказаць на гэтае пытанне можна, зноў-такі, праз невялікі эксперымент. Варта толькі пачаць сваё падарожжа па Мінску са станцыі метро "Няміга" ці "Кастрычніцкая" — самых папулярных у турыстаў. Выходзячы з апошняй, можна заўважыць ёмістую інфармацыю хіба толькі Нацыянальнага мастацкага музея, плакаты якога размешчаны нават у падземным пераходзе, што, відавочна, прыносіць свае істотныя дывідэнды ў выглядзе атрыманых сродкаў ад продажу ўваходных білетаў і сувеніраў. Такое адчуванне, што астатнім музеям застаецца толькі чакаць турыста, які выпадкова да іх завітае, або мэтанакіравана, з дапамогай знойдзенай, да прыкладу, у Інтэрнэце інфармацыі, захоча пазнаёміцца з іх калекцыямі.

Зразумела, сродкаў на "прадуктыўную" вулічную рэкламу ў большасці айчынных музеяў, хутчэй за ўсё, не знойдзецца, але ж, пагадзіцеся, існуе вельмі шмат варыянтаў "вулічнага прасоўвання" свайго "прадукту", у тым ліку праз супрацоўніцтва з прыватнымі кампаніямі. Скажам, на плакатах у цэнтры сталіцы з інфармацыяй пра той або

іншы музей можна было б змясціць не толькі адрас установы, але і рэкламную інфармацыю спонсара. Тое ж самае магчыма зрабіць і з буклетами, якімі аказаліся б ахоплены і Чыгуначны вакзал, і Нацыянальны аэрапорт. Альбо, да прыкладу, пройдзе, як кажуць, на ўра двухбаковы буклет, дзе змешчана як схема мінскага транспарту, так і падрабязны "музейны маршрут", а таксама лагатыпы спонсараў. І, вядома ж, падобны праект зможа прынесці плён толькі тады, калі гэты буклет можна будзе знайсці ў кожным трансферным ці турыстычным аўтобусе, што праезджае праз цэнтр Мінска.

Думаецца, прыток "культурных" падарожнікаў мусяць зацікавіць найперш мясцовыя ўлады. Аднак адсутнасць элементарных указальнікаў прымушае зрабіць зусім іншыя высновы. Тым больш, што той жа Інфарцэнтр "Мінск", які таксама не так ужо і проста знайсці, мог бы ўлічыць заходнеўрапейскі досвед і ў цёплае надвор'е "выходзіць на паветра": у цэнтры горада паставіць адмысловую палатку і раздаваць буклеты, кансультаваць гасцей сталіцы, як гэта робіцца ў тым жа бельгійскім Льежы. Тады быў бы заўважаны і Музей гісторыі Мінска, што "схаваўся" акурат напалёк ад Інфарцэнтра. Дарэчы, указанню на яго месцазнаходжанне сустрэць таксама не давялося.

А пакуль, думаецца, на парадку дня — ініцыятыва. Чаму б самім музеям больш актыўна не ўлічваць сучасныя формы прыцягнення замежных турыстаў, у тым ліку змяшчаць інфармацыю на інтэрактыўных картах для смартфонаў, больш шырока выкарыстоўваць найноўшыя тэхналогіі Інтэрнэта, супрацоўнічаць з вытворцамі праграмаў забеспячэння аўтаматэльных і пешых навігатораў? Словам, разнастайныя варыянтаў, каб "асвяціць" шлях да музея, — процьма. Галоўнае — больш актыўна і смела ўкараняць іх у сваю дзейнасць.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга "Соцыуму". **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpresby!

СОЦЫУМ

Ад дагледжаных ускаін Мінска да былога котлішча роду Хмараў у вёсцы Сёмкава — усяго дзесяць хвілін на машыне. І таму кантраст асабліва ўражвае. Паўз закінутыя тыпавыя спаруды савецкага часу разбітая грунтоўка вядзе да пашчэрбленых руін палаца, якія здатныя выклікаць толькі шкадаванне, а не захапленне. І зусім няўцям, чаму гэтае месца некалі называлі беларускім Версале. Нягледзячы на блізкасць да горада, турысты дый проста цікаўныя людзі сюды амаль не завіталі. Яно і не дзіва: у гэтым валадарстве запусцення пачуваешся трохі вусцішна.

Зрэшты, атмасфера тут пачынае спакаваля змяняцца. Летась сядзіба, чья будучыня здавалася ўжо перадвызначанай, урэшце набыла гаспадара. Гэта відаць нават няўзброеным вокам, і таму ёсць надзея, што пакручасты лёс маёнтка зрабіў чарговы піруэт — гэтым разам угару.

Ці развеяліся хмары мінулага над маёнткам Хмараў?

"Версальскай гісторыі"

У дзень Вялікай Перамогі ў былой сядзібе зноў было шматлюдна — упершыню за многія гады. Пошчакі птушак зліваліся са спевамі царкоўнага хору. Паніхіда была адслужана ў памяць пра нявінныя ахвяры вайны. Так аднавілася традыцыя згадак пра самы драматычны і гераічны эпізод гэтага месца. Доўгі шлях адраджэння былой велічы маёнтка яго новы ўласнік — выдавецтва Беларускай Праваслаўнай Царквы — пачаў менавіта з адраджэння гістарычнай памяці.

— Гэтае месца і прыгожае, і романтичнае, і страшнае — як і сама мінуўшына нашага народа, — кажа выканаўчы дырэктар міжнароднага дабрачыннага фонду Сяргей Собалеў, які сёння з'яўляецца своеасаблівым "аканомам" маёнтка.

БПЦ мяркуе стварыць у былой сядзібе Цэнтр праваслаўнай сям'і. У той самы час, аб'ект будзе разлічаны адначасова і на турыстаў, і на аматараў спартыўнага адпачынку, і на моладзь... Праект — вельмі маштабны ды комплексны, але ж грунт, на якім яго мяркуецца рэалізоўваць, — гэта менавіта беларуская гісторыя.

Шлях ад кардону да цэглы

У 1755 годзе магнат Міхал Сапега падарыў гэты маёнтка свайму прыяцелю Адаму Хмару. Той неўзабаве разгарнуў будаўніцтва на шырокую нагу. Як мяркуецца, узвядзенне палацавага комплексу было даручана маладому, але ўжо даволі вядомаму Карла Спампані. Вытанчаны і арыгінальны твор дойлідства здзіўляў нават звышпартрабавальных сучаснікаў. Інтэр'еры палаца тады і сапраўды мала чым

саступалі Версалею, а вопіс каштоўных рэчаў гаспадароў уяўляў з сябе цэлую кнігу. Таму ад VI.P.-гасцей адбою не было.

— Зусім нядаўна мы адшукалі дакументы, якія сведчаць, што ў гэтым палацы больш за месяц пражыў апошні кароль Рэчы Паспалітай Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, — інтрыгуе Сяргей Собалеў.

Не так даўно на тэрыторыі сядзібы была выпадкова знойдзена масіўная гранітная пліта з надпісам на лацінскай мове. З філасофскай грунтоўнасцю Адам Хмара тлумачыў сваё памкненне збудаваць тут шыкоўны палац, каб пакінуць пра сябе памяць нашчадкам.

— Безумоўна, гэта вельмі каштоўная знаходка. Проста цуд, што яна да нас трапіла, — кажа Сяргей Собалеў. — І мы ўжо думаем, як можна яе экспановаць самым пачэсным чынам...

Сумны і цікавы парадокс! Артэфакт, з якога распачынаўся перыяд росквіту Сёмкава, — гэта адзінае, што ад таго перыяду засталася. Новыя ўласнікі ставяць сабе надзвычай амбітную мэту: аднавіць названы час.

— Будзе тут і вадзяны млын, і пабудовы, пакрытыя трыснягом, і дагледжаныя прысады ў парку, і

ва, якая і сёння жыве ў Сёмкаве, узімку памяшканне нават не ацяплялася...

— Нас, малечу, выратаўвалі хіба што старэйшыя дзеці, якія выпрошвалі па навакольных вёсках ежу ды пароўну дзялілі яе між усімі, — распавядае яна. — Ды яшчэ, бывала, партызаны ўначы прыедуць і пакормяць...

Ніна Пятроўна трапіла ў гэты дзіцячы дом шасцігадовай дзяўчынкай. Бацьку немцы забілі ў яе на вачах, амаль уся сям'я загінула ў ступіцкім канцлагеры... Але ж лічыць сябе ўратаванай было зарана. У Сёмкаўскім дзіцячым доме дзеці паміралі ад нягод адно за адным. На пачатку вайны іх было каля 500, а да лютага 1944 года засталася толькі 276...

Зрэшты, фінал мог быць яшчэ больш трагічным. У тым самым лютым 1944-га кіраўніцтва партызанскай брыгады "Штурмавая", якая дзейнічала ў ваколіцах Мінска, атрымала агентурныя звесткі: фашысты плануюць вывезці ўсіх дзетак у Трасцянец, у лагер смерці, каб вызваліць палац для сваіх патрэб. Камісар брыгады Ілья Фёдаруў тэрмінова сабраў на нараду камандзіраў атрадаў...

— Мой муж быў педагог па адукацыі, і ўжо хаця б таму не ўмяшацца ў гэтую сітуацыю ён не мог, — распа-

Праекты сярод руін

"Версальскай гісторыі"

лодкі па сажалцы будуць плаваць з кавалерамі і дамамі... — распавядае "аканом" маёнтка.

Стоячы сярод руін, у гэта верыш з цяжкасцю. І, мабыць, менавіта таму новыя ўласнікі маёнтка вырашылі візуалізаваць гэтыя свае памкненні. Навучэнка Мінскай гімназіі № 75 Марыя Берзіна зрабіла макет палаца, што адлюстроўвае будынак у найлепшы для яго часы. Датклівай і вельмі якаснай працы папярэднічаў збор гістарычнай інфармацыі, ініцыяваны новым уласнікам сядзібы. А паралельна адбывалася распрацоўка праекта ахоўных зон.

Аднаўленне палаца з руін запатрабуе вялізных сродкаў. Сяргей Собалеў спадзяецца і на дзяржаўную падтрымку, але перадусім — менавіта на мецэнатаў ды інвестараў. Але ж апошні трэба яшчэ зацікавіць...

Калі патэнцыйны інвестар бачыць перад вачыма паньлыя руіны, ён наўрад ці заапаціцца імгзтам. Іншая справа — калі для кантрасту яму прапануюць зірнуць на той самы макет, на прыгожыя каляровыя планшэты з інфармацыяй пра спайны лёс тых мясцін. Усё гэта ўжо сёння можна ўбачыць у Сёмкаве — і наўрад ці ўбачыш на большасці іншых падобных аб'ектаў.

Памяць рассыпаецца ў друз

Пасля рэвалюцыі незлічоныя багаці гаспадароў сядзібы бясследна зніклі, а ў палацы размясціўся дзіцячы дом. Потым грымнула вайна... Эвакуіраваць дзяткі не паспелі, і яны засталіся ў Сёмкаве. Малыя былі літаральна пакінуты на волю лёсу, амаль без апекі дарослых. Як распавядае выхаванка гэтага дзіцячага дома Ніна Кабана-

вадае ўдава Ільі Мартынавіча, былая партызанская разведчыца Марыя Міхайлаўна. — Тым больш, і камандзіры атрадаў яго падтрымалі. Мы ўсе прыйшлі да высновы, што дзяткі трэба ратаваць любой цаной...

Выхаванцаў дзіцячага дома вырашылі ўпотаіць вывезці на фурманках у партызанскую зону. Задача была не з лёгкіх. Па-першае — зіма... Па-другое, начны шлях па акупаванай тэрыторыі — поўны небяспек...

— Уначы, калі мы сталі, з'явіліся партызаны і загадалі хутка сабрацца, — распавядае Ніна Кабанава. — Пагрузілі на фурманкі, накрылі парашутнай тканінай: будзе маскіроўка. І мы рушылі...

Непадалёк ад Сёмкава дыслацыраваліся некалькі буйных нямецкіх гарнізонаў. Дарога праходзіла зусім блізка ад іх. Партызаны (а гэта былі найлепшыя байцы з самай лепшай зброяй) зладзілі засады, каб у выпадку трывогі завязаць бой і забяспечыць прыкрыццё. На шчасце, такой патрэбы не ўзнікла. Усе шасцьдзясят фурманак шчасліва дабраліся ў партызанскую зону на Лагойшчыне...

— Як былы афіцэр я магу толькі дзівіцца таму, наколькі дасканалая была спланавана і праведзена гэтая аперацыя, — кажа Сяргей Собалеў. — Галоўны поспех у тым, што ўсё абышлося без адзінага стрэлу!...

Удзельнікі той падзеі пасля вайны запачаткавалі традыцыю: штогод збірацца ў Сёмкаўскім інтэрнаце. Людзі сцякаліся ў гэтае месца, не раўнуючы, з усяго Савецкага Саюза, каб са шчымымі сэрцамі згадаць мінулага, падзякаваць сваім выратавальнікам або зноў убачыць баявых сяброў.

Але... Неўзабаве гэтая традыцыя згасла. Бо збірацца ўжо не стала дзе. Сучасная гісторыя "беларускага Версале" — сумная і тыповая, як тыя ба-

ракі з сілікатнай цэгла, што бяздумна ўклініліся ў гарманічнае асяроддзе маэнтка. У гады перабудовы інтэрнат быў закрыты, а яго нерухома маёмасць — пакінута на волю лёсу. І, вядома, ліхіх людзей.

— Адзін вясковец цэлы дом збудаваў з цэгла палача, — распавядае Ніна Кабанова. — Цягнулі адсюль усё, што толькі можна...

Апафеозам стаў пажар, выкліканы бамжамі — апошнімі насельнікамі каралеўскіх пакояў. Будынак, які някеспка выглядае нават на павяненых фотаздымках, за лічаныя гады "эмарнеў" ды ператварыўся ў руіны...

Дакрануўшыся да старога мура, адчуў, як цэгла літаральна ў руках рассыпаецца ў друз. А разам з цэглай сыходзіла ў нябыт і гісторыя гэтых

хударлявая фігурка дзяўчынкі, якая нагадвае вобразы Мунка, выканана амаль у натуральную велічыню.

— Думаецца, у дадзеным выпадку гігантанія была б недарэчнай, — перакананы аўтар помніка, скульптар Леанід Яшэнка. — Сама тэма патрабуе зусім іншага падыходу.

Сутарэнні як прынада

Між тым, скарбонка гістарычных фактаў, звязаных з Сёмкаўскай сядзібай, не вычарпана нават і на гэтым. Дадзенае месца пазначана ў біяграфіі абодвух беларускіх Песняроў — праўда, былі яны тут у розны час. Зусім малады Янка Купала ў 1905-м уладкаваўся працаваць на мясцовую вінакурню. А ў 1920-я гады ў колішнім "панскім" флігелі любіў

кай кухняй. А таксама свая гаспадарка — як тое колісь і было.

— І абавязкова брычка ды верхавыя коні, — дадае Сяргей Собалеў. — На іх мы пачнём катаць ужо ў бліжэйшы час. Ды і сам буду ездзіць верхам, як сапраўдны аканом!..

"Рука гаспадара" адчуваецца ў маэнтку ўжо і сёння. Уваход на палацавую тэрыторыю блакіруецца "сур'ёзнай" агароджай (для турыстаў яе, вядома, адкрыюць), за парадкам там сочыць вартаўнік... Калі б такія элементарныя захады былі зроблены якіх дзесяць гадоў таму, цяперашні каштарыс аднаўлення маэнтка стаў бы зусім іншым.

Планы на бліжэйшае лета даволі вялікія. На тэрыторыі сядзібы мае адбыцца валанцёрскі летнік, удзельнікі якога будуць расчышчаць парк.

А выкладчыкі і студэнты Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта ўжо рыхтуюцца прыступіць да археалагічных раскопак.

— Мы ставім сабе за мэту знайсці падмуркі капліцы, — распавядае Сяргей Собалеў. — Але самае галоўнае — пастрабуем адшукаць падземныя хады. Тым больш, звесткі пра іх захаваліся. Кажуць, уласнік сядзібы ў выпадку небяспекі мог перайсці пад рэчкай на іншы яе бок, да сваіх стайняў, дзе яго ўжо чакаў верны конь...

Падобныя гісторыі выклікаюць хіба скептычную ўсмішку: іх, у той або іншай варыяцыі, можна пачуць літаральна ў кожным нашым паселішчы, дзе захаваліся хоць які помнік спадчыны. Але... Тут легенда мае пацвярджэнні сведкаў.

— Сама памятаю, як сёмкаўскія хлапчкі натрапілі на ўваход у лёху, праз цікаўнасць туды палезлі, заблукалі, — распавядае Ніна Кабанова. — Павебра там было вельмі затхлае — яны пачалі задыхацца. І толькі нейкім чудам змаглі адтуль вырвацца. А пался гэтага настаўнікі парупіліся, каб засыпаць усё ўваходы...

Навошта аканому сядзібы спатрэбіўся падземны ход? Адкаж вельмі проста: каб прывабіць наведвальнікаў у гэтае зусім "нераскручанае" пакуль месца. Тым больш, канкурэнтаў пакуль няма: паўсоль турыстам прапануюць хіба абрыдлыя расповеды байкі, а не рэальныя аб'екты паказу. Нават у тых мясцінах, дзе лёхі і сапраўды існуюць.

...Кавалер высокіх царкоўных узнагарод Сяргей Собалеў — не бізнесмен. Ён займаецца ў царкве сацыяльнай дзейнасцю і ставіць адпаведныя мэты. Але ж разумее, што менавіта руплівы дзелавы падыход можа паспрыяць іх увасабленню ў жыццё...

Ілья СВІРЬІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Сёмкава — Мінск

Нататкі на палях шоу-бізнесу

Збіраючыся на "Еўрабачанне", гурт "Litesound", як вядома, зробіў акцэнт не на прама-турах, а на раскрутцы праз Інтэрнэт. Што ж, вынікі мы пабачым ужо на наступным тыдні, хаця на прэс-канферэнцыі ўсіх папярэдзвалі, маўляў, рэальныя выгоды гэтай "методы" наступаюць не так хутка: толькі праз некалькі месяцаў. Дык усё ж: наколькі сёння рэальна "раскруціцца" праз Інтэрнэт?

хоча распаўсюдзіць пра сябе нейкую інфармацыю — што называецца, з першых вуснаў, без пасрэднага ў выглядзе журналістаў, якія панагішуць, маўляў, немаведама чаго.

Музычныя сайты і відэахостынг — самая, бадай, рэальная магчымасць "прачуцца знакамітым". Ёсць яшчэ разнастайныя "прынады": сенсацыйнасць суправаджальнай "запіскі", кідкая, правакацыйная назва гурта ці асобнай кампазіцыі. Хаця апошнім часам ад падобнай кідкасці так замітусілася ў вачах і вушах, што, здараецца, найгалоўнай рэкламай становіцца... яе адсутнасць: маўляў, у нас усё проста і "класічна".

Што і для каго: Інтэрнэт-прамоўшн з доўгатэрміновым вынікам
Дык магчыма ці немагчыма "прымірыць" непрымірымыя аўдыторыі?

Пэўна, калі ставіць адразу менавіта такую задачу — "раскруціцца", нічога не атрымаецца. Бо ў гэтую задачу, умоўна кажучы, уведзены не ўсе параметры. Пытанні "Што?" "Дзе?" "Калі?" падыходзяць не толькі для аднайменнай гульні — ад іх, насамрэч, залежыць вельмі шмат: важна вызначыцца, што і для каго раскручваць. Не думаю, што Інтэрнэт, асабліва ў нашых беларускіх умовах, — найлепшы кірунак для тых, чый рэпертуар разлічаны на аўдыторыю старэйшага ўзросту. Як кажучы, нашы бабулі ў Інтэрнэт па песні не "ездзяць". Моладзь — іншая справа. Але і тут паўстае пытанне: праз што будзем раскручваць? Праз свой уласны афіцыйны сайт? Праз сацыяльныя сеткі? Праз блог? Праз спецыяльныя музычныя сайты? Праз глабальны відэахостынг?

У эканамістаў ёсць правіла: захоўваць грошы часткамі адразу ва ўсіх валютах. Маўляў, калі курс адной папале ўніз, дык у іншай, можа, і падскочыць — атрымаецца раўнавага. Можа, так і з музыкай? Закідвайце свае песні адразу паўсоль — дзесяці і "ўскочыць". Свая філасофія ў гэтым, вядома, ёсць. Але пастрабуем разабрацца падрабязна.

Афіцыйны сайт — справа добрая. Ды толькі наўрад ці ён дапаможа тым, чые імёны пакуль шырока не вядомы. Бо што ў такім выпадку будзе пісаць карыстальнік у акенцы пошукавіка? Няўжо: "Шукаю добрую музыку"? Сацыяльныя сеткі — лічыце, тое ж "сарафаннае радыё", толькі з больш цывілізаванымі ўмовамі: маўляў, добрыя людзі мне казалі, што... Заўважана, што ў дзехаў культуры пры рашэнні многіх пытанняў на першы план выходзіць асабісты фактар: не "людзі казалі", а нейкая рэальная асоба, якую асабіста я ведаю, прычым ведаю не столькі ейную творчасць, колькі — яе саму. Апошнім часам, дарэчы, гэтая формула пачынае спрацоўваць інакш, быццам са "звартнага боку": спачатку зацікавіўся творчай прадукцыяй, потым вырашыў пазнаёміцца асабіста, каб, можа, выйсці на нейкі сумесны праект. Дый для падлеткаў вельмі важным бывае меркаванне сяброў, а не "нейкіх там" музычных крытыкаў. І ў гэтым сэнсе сацыяльныя сеткі спрацоўваюць на ўсе сто — патрэбная вестка, у тым ліку ўласна музычная, разлятаецца ў геаметрычнай прагрэсіі: праз сяброў, праз сяброў тых сяброў і г. д.

Але ўсё роўна аўдыторыя тут — абмежаваная. У сацыяльных сетках бавяць час менавіта падлеткі, а не больш сталыя людзі, заклапочаныя рэальнымі, а не віртуальнымі праблемамі. Блог, пэўна, падыходзіць тады, калі артыста ўжо больш-менш ведаюць і ён

Увогуле, музычныя магчымасці Інтэрнэта пакуль выкарыстоўваюцца ў нас далёка не напоўніцу. Тыя ж канцэртныя арганізацыі, музычныя тэатры, іншыя ўстановы, заклікаючы на канцэрт ці спектакль, робяць афішу, змяшчаюць слоўную інфармацыю, пішуць імёны выканаўцаў, пераказваюць сюжэт, нават вывешваюць фоты... А між тым, часам было б куды эфектыўней "закінуць" фрагмент выступлення — і, як кажучы, словы не патрэбны. Такі варыянт найлепш падыходзіць менавіта для тых, чые імёны пакуль не вядомыя. Таму ніякія эгіпэты на іх адрас не спрацоўваюць. Дык хай карыстальнік пераканаецца сам! Пачуўшы, што называецца, тры ноты, захоча паслухаць і астатнія трыццаць тры. Праўда, пры такім варыянце схлусіць немагчыма. Ён дзейсны сапраўды толькі тады, калі якасць не выклікае сумневу. Але ж ці многія нашы пачаткоўцы могуць гэтым пахваліцца? Што ж да раскручаных імёнаў, якія ва ўсіх на слыху, дык для іх часам такі варыянт увогуле павінен быць "забаронены": іхняя зорка, што ўзышла колькі гадоў таму, сёння ўжо, можа, і закілілася, але "след" ад яе застаўся. Дык навошта ж развенчаць міфы?

Яшчэ адна далёка не скарыстаная магчымасць папулярызацыі той або іншай з'явы — он-лайн-трансляцыі. Нічога звышновага ў гэтым няма: да статкова згадаць прамыя трансляцыі опер Вялікага тэатра ў даваенныя і пасляваенныя гады. Колькасць наведвальнікаў тэатра з-за гэтага не толькі не паменела, а яшчэ і ўзрасла: радыё, якое прыйшло да ўсіх і да кожнага, вывала цэлыя пакаленні аматараў класікі. Таму сёння, калі такі вопыт пачынаюць пераймаць найперш выканальніцкія конкурсы, гэта можна толькі вітаць: папулярнасць уецца і само спаборніцтва (маўляў, у нас усё справядліва — глядзіце самі), і яго ўзровень (кожны можа "прымерыць" на сябе, ці рэальна будзе яму самому памерацца сіламі), і яго ўдзельнікі (заўважыць таленавітага канкурсанта можа адразу безліч прадзюсараў ва ўсіх кропках свету), і сам від мастацтва.

Іншая справа, што адметнасцю нашай публікі, у адрозненне ад замежнай, апошнім часам стала ледзь не абсалютнае несупадзенне тэледы Інтэрнэт-аўдыторыі. Як іх "прымірыць", падкажа час. Ну а тое, як супадуць гэтыя два лагеры на "Еўрабачанні", паглядзім. І незалежна ад супадзення-несупадзення будзем асвойваць Інтэрнэт-прасторы, каб там багацей узрасталі не толькі тэксты ды здымкі, але і мастацкія аўдыя ды відэа. Нельга не скарыстоўваць такія магчымасці!

Надзья БУНЦЭВІЧ

Калі патэнцыйны інвестар бачыць перад вачыма панылыя руіны, ён наўрад ці запаліцца імпэтам. Іншая справа — калі для кантрасту яму прапануюць зірнуць на той самы макет, на прыгожыя каляровыя планшэты з інфармацыяй пра слаўны лёс тых мясцін. Усё гэта наўрад ці ўбачыш на большасці падобных аб'ектаў.

мясцін. Вось і пра згаданую партызанскую аперацыю сёння вельмі мала хто ведае, нават у Інтэрнэце пра яе амаль нічога не знойдзеш. Новы ўласнік сядзібы стаў "каталізатарам" вяртання памяці.

— Паглядзеўшы тыя фільмы, што прапаноувала на 9 Мая тэлепраграма, я быў у чарговы раз здзіўлены. Няўжо не засталася такіх сюжэтаў, якія здатныя сапраўды скалануць глядача, паказаць яму праўду вайны? — абуралася Сяргей Собалеў. І дадае, што абавязкова прыкладзе намаганні, каб зацікавіць падзеямі ў Сёмкаве айчынныя кіношнікі.

Ужо ў бліжэйшыя месяцы на тэрыторыі сядзібы будзе ўстаноўлены помнік дзеці, якія пакутавалі тут пад час вайны. Мяркуючы па рабочым макеце, ён атрымаецца вельмі камерным:

адпачываць ужо народны паэт Беларусі Якуб Колас. Захаваліся нават фотаздымак, дзе ён чытае свае вершы выхаванцам дзіцячага дома.

Па згаданых вышэй прычынах Сёмкава ў "купалаўскія" і "коласаўскія" турмаршруты пакуль не ўваходзіць. Але Сяргей Собалеў спадзяецца, што ўжо сёлета, у юбілейны год, сітуацыя зменіцца. На жнівень запланавана адкрыццё мемарыяльных дошак, прысвечаных Купалу і Коласу, а таксама і невялічкай музейнай экспазіцыі, падрыхтаванай пры дапамозе літаратурных музеяў Песняроў.

А ў адным з флігеляў, што на сёння ацалелі лепш за ўсё, мяркуецца адкрыць Музей этнаграфіі, які распавядаў бы пра побыт шляхты. Будзе і кавярня з беларус-

Нечаканы працяг сацыяльнай тэмы

Матэрыял, прысвечаны будучыні гродзенскага гістарычнага раёна "Новы Свет" (гл. "К" № 17 за 2012 г.), займеў зусім нечаканы для нас працяг. На мінулым тыдні там былі разабраны адразу тры старыя будынкi, у тым ліку і так званы дом Беклямішава — адметны помнік міжваеннага драўлянага канструктывізму.

Чаму ж знішчылі дом Беклямішава?

Як адзначылі "К" ва ўпраўленні культуры аблвыканкама, прычынай зносу стаў тэхнічны стан пабудовы, пацверджаны адпаведнымі даследаваннямі. Аднак яны не ўлічвалі гісторыка-культурнай каштоўнасці "лядашчага" будынка.

Начальнік упраўлення ідэалагічнай работы Гродзенскага аблвыканкама Павел Скрабок зазначае, што праблема з захаваннем унікальнай тэрыторыі, якая мае назву "Новы Свет", дэтальна разглядаецца на ўзроўні губернатара. Галоўныя праблемы начальнік упраўлення бачыць у кепскім стане драўляных будынкаў і адсутнасці зацікаўленасці ў захаванні заняўдбаных дамоў ці не паловы іх уласнікаў. Разам з тым, сёлета плануецца, у тым ліку з дапамогай студэнтаў гродзенскіх ВНУ, пафарбаваць будынкi, прывесці ў належны выгляд — у першую чаргу знешняе — аблічча адметных аб'ектаў, якія маюць гісторыка-культурную каштоўнасць.

Як і амаль уся забудова Новага Свету, "дом Беклямішава" не меў афіцыйнага статусу помніка спадчыны. Дакументы з прапановай аб яго наданні не так даўно былі накіраваны ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, аднак... Выглядае на тое, што Навукова-метадычная рада проста не паспела іх разгледзець.

З агульнай канцэпцыяй падыходу да аховы спадчыны ("Новага Свету" — у прыватнасці), якая на Гродзеншчыне ўвасоблена ў канкрэтны План мерапрыемстваў, гэтыя факты не вельмі стасуюцца. Таму хочацца верыць, што яны зусім не адлюстроўваюць тэндэнцыю. Напэўна, многія неабякавыя людзі спадзяюцца і на тое, што характэрныя ды запамінальныя арысы "дома Беклямішава" мы ўсё ж здолеем убачыць ізноў — няхай сабе, і ў выглядзе якаснай копіі.

— Кіраўнік праекта Кацярына Копелева, — распавёў Эдуард Ханок, — зладзіла нам летась такія гастролі, што я не заўважыў, як дзесяць дзён праляцелі. Падаецца, дваццаць канцэртаў тады далі. Але не было ніякай стомы. Таму, калі Кацярына і сёлета запрасіла мяне ў паездку, я з задавальненнем пагадзіўся і не пашкадаваў. У першай частцы "Чарнобыльска шляху..." у пацярпелых раёнах выступалі мінская трыя "ByCity", брэсцкі спявак Генадзь Санько, салістка Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі Валянціна Альшанская. У другой я паехаў на "чарнобыльскія" канцэрты разам з мазырскім харэаграфічным ансамблем "Палеская зорачка" на чале з кіраўніком Аленай Рудэнка. У іх, як аказалася, ёсць проста шыкоўныя кампазіцыі, што глядзельнай залай успрымаюцца на ўра. Дзяўчынкі дванаццаці-трынаццаці гадоў так выконваюць фугу, што па сэрце нібыта шторм праходзіць! Ёта феерверк руху! Дарэчы, калектыў у 2010 годзе быў у Галівудзе на Сусветным конкурсе выканальніцкага мастацтва, заваяваў там тры залатыя медалі... Я ўзяў "Палескую зорачку" пад сваю апеку. Плануецца, што канцэрты з удзелам калектыву пройдуць не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі. Але першы будзе ў Полацку — на юбілей горада... Апрача таго, пра мяне адзін з расійскіх каналаў збіраецца зняць фільм, і я прапанаваў, каб у ім прыняла ўдзел "Палеская зорачка"...

— Эдуард Сямёнавіч, вы — пастаянны ўдзельнік журы на расійскіх дзіцячых конкурсах, а зацапіла менавіта беларуская "Палеская зорачка"... Чым?

— Дынамікай. Ансамбль трапіў у хвалю... Вы ведаеце, што я займаюся тэорыяй хвалі. У "Палескай зорачкі" — дынаміка за мяккай магчымага. Колькі гэта будзе працягвацца, не ведаю... Адназначна адно: гэта калектыў — высокага класа, мне не сорамна яго паказаць нават на ўрадавых канцэртах. У "Палескай зорачкі" — шмат кампазіцый. Выконваюць нумар пад маю музыку з песні "Потолок ледяной..." , рыхтуюць і "Маліновку". Але бяру я іх не з гэтай нагоды... Збіраюся паказаць калектыў у Зале царкоўных сходаў маскоўскага Храма Хрыста Збавіцеля, дзе часта ладзіцца дабрачынныя канцэрты: у ансамблі ёсць цудоўны вальс. Не супакоюся, пакуль гэтага не зраблю.

— Карацей, у дачыненні да мазырскага ансамбля займаецеся менавіта прадзюсараннем?

— Больш дакладна, я — апякун. Не займаюся творчай часткай — гэта абавязак Алены Рудэнка, з чым яна цудоўна спраўляецца... Я — сумесны з калектывам выканаўца. У Полацку, да прыкладу, я буду выступаць, потым прадстаўлю "Палескую зорачку".

— Але для "раскручвання" мазыран патрэбны немалыя грошы?

— Патлумачу. Заможная фірма ўзялася за мае хвалюграмы. Адна з іх у выглядзе банера ўжо зроблена па просьбе хакеіста Уладзіслава Трაცцяка да ягонага 60-годдзя... Калі Іосіф Кабзон, Канстанцін Райкін дадуць дабра, зробім хвалюграмы і для іх... Словам, ёсць сродкі для таго, каб Беларусь і Расія пазнаёміліся з таленавітым калектывам. Я адшукваю гэтыя сродкі, кантактую са спонсарамі... Даўно было вялікае жаданне штосьці зрабіць і ў Беларусі, і для Беларусі, як гэта рабіў і робіць Ігар Лучанок...

— На ваш погляд, чаму мецэнатства ў Беларусі не надта праўляецца?

— Асабіста я не шукаю прыбыткаў не з той прычыны, што такі добры. Проста, я — чалавек забяспечаны. Не багацей, але — забяспечаны для таго, каб жыць прыйшоўна і працаваць 24 гадзіны ў суткі, у тым ліку і ў сваёй новай іпастасі апекуна, ды адшукваць спонсараў.

— Аднак і на Беларусі хапае людзей забяспечаных...

— Значыць, да іх падыход пакуль не знайшлі. І немалаважны фактар — высокая выканальніцкая культура калек-

Калі Эдуард ХАНОК бывае ў Мінску, дык абавязкова заходзіць у нашу рэдакцыю. З любоўю такой сяброўскай сустрэчы нязменна вынікае заўжды цікавая гутарка "пра ўсё": пра музыку і каханне, пра прафесійную эстраду і самадзейнае мастацтва, пра творчае жыццё і любоў да радзімы... Гэтым разам Эдуард Сямёнавіч быў надзвычай уражаны ўласным залатым вяселлем, які адзначыў з супругай Яўлаляй Іванаўнай 1 мая. Але гутарку распачаў з праекта "Чарнобыльскі шлях — дарога жыцця", у рэалізацыі якога прымае ўдзел дзевяці год запар.

Чаму Эдуард Ханок раскручвае аматарскі ансамбль з Мазыра для вялікай сцэны?

Апякунская хваля кампазітара

тыву, для развіцця якога адшукваюцца спонсары ды мецэнаты. У "Палескай зорачкі", як я ўжо казаў, гэтая культура ёсць.

— "Палеская зорачка" — калектыў самадзейны. Беларускае аматарскае мастацтва ўвогуле дасягнула ледзь не прафесійнага ўзроўню. Не выключваю, што мазырскі ансамбль можа стаць арганічнай часткай айчыннага шоу-бізнесу. Але дзе, на ваш погляд, заканчваецца самадзейнасць і пачынаецца прафесіяналізм? І якія б вы тут аналогіі з Расіяй правялі?

Эдуард Ханок: "Па сваіх патэнцыйных даных беларуская эстрада — даволі высокага ўзроўню. Грошы даюць магчымасць адарвацца ад узлётнай, так бы мовіць, паласы. Калі не адарваўся — грошы згубіліся дарэмна. Ці то таленту не хапіла, ці то прадзюсар штосьці не так спланаваў..."

— У Расіі шмат багатых людзей, якія дзеля прыбыткаў укладаюць свае грошы менавіта ў шоу-бізнес. На Беларусі альбо людзей такіх няма, альбо зацікаўленасці ў далейшым прасоўванні зорак няма. Ксенія Сітнік, да прыкладу, пры належнай падтрымцы ў Расіі раскруцілася б. Давайце паглядзім, хто з Беларусі на расійскую сцэну выйшаў: Дзмітрыя Калдуна ў свой час узяў на сябе Філіп Кіркораў, Алёна Свірыдава, Наталія Падольская самі прабіліся ў Маскву...

— Я і Дзіяну Арбеніну тут згадаў бы... Зорак Расіі "пастаўляем", а самі застаёмся з "такім"?

— З той прычыны, што папса патрабуе ўкладання вялізных грошай у тое, каб узяць выканаўцу на прафесійны ўзровень. Маю на ўвазе рэкламу, фананграмы, эфір. Такую чалавеку наймаюць педагога-вакаліста, харэографа, візажыста... У Беларусі артысты ўзнікаюцца да пэўнага ўзроўню, а далейшы рост без укладання сродкаў проста спыняецца. Між тым, укладзе-

ня ў талент грошы заўжды вяртаюцца. Значыць, няма годных прадзюсараў, прытым, што Беларусь заўжды талентамі славілася...

— Дайце ацэнку, калі ласка, сённяшняй беларускай эстрадзе.

— Па сваіх патэнцыйных даных яна — даволі высокага ўзроўню. Далейшага ж росту проста няма. І не забывайце вось яшчэ пра што. Грошы даюць магчымасць адарвацца ад узлётнай, так бы мовіць, паласы. Калі не адарваўся — грошы згубіліся дарэмна. Ці то таленту не хапіла, ці то прадзюсар штосьці не так спланаваў. Прыклад: Шпігэль у

свой час уклаў у Баскава грошы — Баскаў узяўся. Сённяшні ягоны "палёт" — самастойны... Беларусь, як і Украіна, "пастаўляе" зорак Расіі, але пры ўмове, калі апошняя гэтымі патэнцыйнымі зоркамі зацікавіцца. У Беларусі ўмоў для "ўзлёту" пакуль часцяком не назіраецца... "Палеская зорачка" — зусім іншая гісторыя. Не будзем бльгаць апеку і прадзюсарства.

— Эдуард Сямёнавіч, вы — аўтар бусмэлотных хітоў. Адна толькі "Завіруха" чаго варта! Даруйце, але ўсё — у мінулым?

— Тлумачу. Ёсць некалькі прафесій, якія хутка "пусоцца". І звязаны яны са спортам, балетам, шоу-бізнесам... Калі вы дакладна трапляеце ў сваё энергетычнае поле, дык і песні вашы пастаянна пацэльваюць. Пакуль поле гэтае не ссунулася, трэба працаваць. А за мяккай поля — ужо новае пакаленне. І можна пісаць колькі заўгодна песень, але ніводная не патрапіць ужо ў цэль. Іншая справа, калі стары твор "акунаецца" ў новы

"булён", да прыкладу, — "Волагда"... Ёта не азначае, што я не пішу новых песень, проста, яны не становяцца хітамі. Усё заканамерна. А для большасці маіх калег-кампазітараў — гэта трагедыя. Між тым, асаблівых даходаў сачыненне песень цяпер не прыносіць. Аўтарскія ў параўнанні з савецкім часам — адносна маленькія. А за тое, што песні выконваюцца на модных цяпер карпаратывах, кампазітараў і паэту ўвогуле ніхто не плаціць... "Завіруху" ж я напісаў у грамадскім транспарце (з тэкстам на калянях) на шляху ад Філармоніі да Тэатра мюзкамедыі, а за акном сапраўды завіруха была. Уласны рэкорд, можна сказаць, напісаных песні. І хто ведаў, што хіт атрымаецца? А вось яшчэ адна гісторыя, датычыцца напісання песні, што, памятаеце, пачынаецца словамі "Разговор да разговор, слово к слову тянется...": прыйшоў аднойчы позна дахаты, пасварыўся з жонкай, а раніцай песня нарадзілася...

— Наколькі вядома, вы не патрабуеце выдат за выкананне песень, напісаных за савецкім часам. А з новымі песнямі як справы?

— Новы час, пагадзіцеся, патрабуе рыначных адносін. І не ўсё тут так проста. Скажу так: сваю песню "Самурай" не аддаю нікому, выконваю сам, у тым ліку і на "Чарнобыльскім шляху...". Песня — не зацяганая па канцэртах ды эфірах, заўжды свежая, зала ўспрымае яе проста цудоўна!

— Ваенга і Міхайлаў — гэта...

— Контркультура. Сённяшня эстрада — у складаным становішчы. Адкрыліся межы, нашы выканаўцы імкнуцца не адстаць ад закардонных калег, песні ўскладняюцца. А публіка ад гэтага стамілася. Таму контркультура і праявілася ў спрошчаным шансоне. А што да Ваенга і Міхайлава — яны сваю нішу занялі цалкам справядліва.

— Кажуць, добры прадзюсар з любога зорку зробіць?

— Вядомым — зробіць. Зоркай — не. Зорка "охоглівае" публіку флюідамі.

Гутарыў Яўген РАГІН

Фота Юрыя ІВАНОВА

Факты без паваротаў

Да 90-годдзя з дня нараджэння знакамітага беларускага музыканта, доктара навук, прафесара Георгія Глушчанкі пра яго выйшла кніга, падрыхтаваная жонкай, аднадумцай і калегай — кандыдатам мастацтвазнаўства, прафесарам Калерыяй Сцепаньвіч.

Добрачытлівы, Георгій Глушчанка першым пачаў мэтанакіравана рыхтаваць на Беларусі музычных крытыкаў. Першым распрацаваў і падрыхтаваў серыю падручнікаў ды метадычных дапаможнікаў па гісторыі беларускай музыкі, якія і дагэтуль застаюцца настольнымі кнігамі ўсіх, хто цікавіцца нацыянальнай музычнай культурай XX стагоддзя.

Над тымі падручнікамі, вядома, працаваў вялікі творчы калектыў музыкантаў, але ж трэба было ажыццявіць агульную рэдакцыю — і ўсё гэта ў савецкія часы, калі адлік беларускай музыкі нярэдка пачынаўся з 1917-га года. Насамрэч, у тых кнігах, прысвечаных сучаснасці, была адлюстравана і наша даўніна. Зразумела, заставаліся прагалы і белыя плямы, выкліканыя ідэалагічным уціскам, нешта, вядома, недагаворвалася. Але ў тым, што ўсё ж гаварылася, хлусці не існавала: факты заставаліся фактамі, а ацэнкі, якія даваліся, вынікілі з мастацкіх якасцей твораў.

З трывалай, устойлівай, а таму знешне "спакойнай" апантанасцю ён прасоўваў даследаванне і папулярывацыю беларускай музыкі, заўсёды заклікаючы да максімальна вялікага разгортку ўсёй размаітай палітры твораў самых розных аўтараў: ад прывзнаных майстроў да пачаткоўцаў, ад надзвычай удалых партытур да тых, што лічыліся "блінамі камяком". Бо навукоўца павінен ведаць усё.

Зборнік утрымлівае не толькі артыкулы, успаміны, фотаздымкі, але і некаторыя ненадрукаваныя працы Г.Глушчанкі, а таксама многія дакументы, раней недаступныя для шырокага карыстання.

Н.Б.

Выстаўкі адной кнігі

Па аналогіі з "выстаўкамі адной карціны", звыклымі для Нацыянальнага мастацкага музея, з 18 мая да 18 чэрвеня Нацыянальная бібліятэка таксама ладзіць "Выстаўку адной кнігі". Акцыя прымеркавана да Міжнароднага дня музеяў.

Тыя, хто наведзе гэтымі днямі Музей кнігі ў сценах "Нацыяналкі", пабачыць адно з найпрыгажэйшых выданняў XVIII стагоддзя — "Камедыі і трагедыі" Францішка Уршулі Радзівіла: гэта свайго роду рэпертуарны зборнік тэатра нясвіжскай рэзідэнцыі Радзівілаў, у якім княгіня была драматургам, рэжысёрам і прадзюсарам. Дарэчы, "Камедыі і трагедыі" ўпершыню былі надрукаваны ў Нясвіжскай друкарні, да стварэння якой Францішка Уршуля таксама мае непасрэднае дачыненне. Тое першае выданне кнігі — вельмі рэдкае, і ў Беларусі яго няма. Але супрацоўнікі "Нацыяналкі" пільна сочаць за аўкцыёнамі, і ёсць спадзяванне, што калі-небудзь нясвіжскі старадрук вернецца на радзіму. Нацыянальная бібліятэка захоўвае адзіны экзэмпляр другога выдання (Жоўква, 1754 г.), багата аздоблены гравюрамі Міхала Жукіўскага. Ён і будзе экспанавана ў Музей кнігі.

Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры таксама адзначаць Міжнародны дзень музеяў аглядаючы кнігі. Ёта "Гісторыя танцаў" С.Худзякова (Санкт-Пецярбург, 1913 г.). Яе часова, на два дні — 18 і 19 мая, — перадада для экспанавання прафесар Ірына Станюта, нявестка народнай артысткі СССР, народнай артысткі Беларусі Стэфаніі Станюта.

П.В.

"Анюта" паводле чэхаўскай "Анны на шыі", пастаўленая ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, — абсалютна бясспройгрышны варыянт. Балет ужо прайшоў "выпрабаванне публікай": 30 гадоў таму з'явіўшыся на тэлеэкранах, пасля быў увасоблены ў дзясятцы тэатраў. Гэта, пэўна, і ёсць выпрабаванне часам?

Сапраўды, публіка — у задавальненні, калі не ў экстазе. Маўляў, усё зразумела, бо ўласна танцы спалучаюцца з "нетанцамі", бліжэй да драматычнага тэатра. І так прыгожа! У сцэнаграфіі — таксама ўсё зразумела. І так шмат усяго! Не паспееш фрэска храма разгледзець, як на сцэне ўжо іншая "карцінка". Тут і мэбля старадаўняя — ажно ў трох розных варыянтах (дзея ж не ў адным месцы адбываецца). І відарысы — лета-восень-зімачка. І літарыкі запалены. І вочкі-акенцы ў доміках-хацінках свецяцца. Але наталіўшыся настальгіяй па такім рамантызавана-ўпрыгожаным "рэалізме", што пакінуў беларускую балетную сцэну яшчэ гадоў сорок таму, саступіўшы месца філасофска-асацыятыўным "фрэскам" Яўгена Лысіка, раптам ловіш сябе на думцы, што зазірнуць насамрэч хочацца не ў тыя акенцы, а ў вочы. І нават не Анюты, а самой Кацярыны Максімавай. Той самай, для якой калісьці і ствараўся гэты, падкрэслім, тэлебалет, дзе геніяльна проста, вельмі "кіношна" і надзвычай "балетна" быў зроблены мантаж буйных планаў: ручкі-ножкі — вочы.

Параўнаньняў не пазбегнуць: экраннай версіі — са сцэнічнай, тых артыстаў — з гэтымі. Але мастацтва даўно ўжо распрацавала бездакорны варыянт, як пазбегнуць прыніжальнага падзелу на гатункі: першы, трэці ці вышэйшы. Выйсца — у розных намінацыях! Там экран — тут сцэна. Там расіяне — тут беларусы. Там XX стагоддзе — тут XXI-е. Між іншым, спрацоўвае! Ледзь выплывае туманная "фэнтазі-выява" ў сцэне сна — забываешся на параўнанні. Бо глядзіш! А вось у іншых сцэнах, бывае, пазяхаеш, хаця змяняюцца яны як быццам імкліва.

Так што цяперашняя пастаноўка — найперш, падручнік па рэжысуры: для тых, хто будзе ставіць балеты (шырэі — тэатральныя спектаклі), і для тых, хто будзе здымаць кіно. А таксама — падстава задумацца пра ролю рэжысёра ў балете: невыпадкава ж многія сучасныя харэаграфічныя пастаноўкі маюць двух "аўтараў" — не толькі харэаграфа, але і рэжысёра.

А яшчэ пастаўленая ў нас "Анюта" — падручнік па псіхалогіі. Маўляў, за што мужчыны XIX стагоддзя маглі без памяці закахацца ў дзяўчыну? Няўжо і сапраўды — за прыгожанькія вочкі? Ажно не...

Бясспрэчная перавага Людмілы Хітравой, для якой Анюта стала адной з першых цэнтральных партый, — надзвычай прыгожая, папраўдзе выразная ступня. Не проста ножкі (іх усё роўна за доўгай спадніцай не бачна), а менавіта ступня, якой у балете называюць той чароўны выгін ад пальцаў да канца чыкалаткі, які ўтрымліваецца, калі балерына ўзімаецца на пунтах. Гісторыкі кажуць, што менавіта з-за гэтай часткі жаночай нагі і страчвалі розум нашы продкі. Памятаеце, у Пушкіна: "Сквозь чугунныя перилы ножку дивную продень!".

Крок ды крок. У які бок?

Бясспройгрышны варыянт... са згубленымі залацінкамі

Гэта — менавіта пра такую ножку. Так што наш спектакль, можна сказаць, вяртае гістарычную праўду. І развейвае далейшыя міфы XX стагоддзя, што геранія павінна быць асобай, яркай індывідуальнасцю — як, да прыкладу, тая ж Вольга Гайко, якая, здавалася б, прызначана на гэтую партыю самім жыццём. Для многіх было нечаканасцю, што расійская каманда пастаноўшчыкаў на чале з Уладзімірам Васільевым нават не ўключыла яе ў спіс удзельнікаў.

Напярэдадні на прэс-канферэнцыі харэаграф казаў, што пры кожным пераносе свайго балета штосьці ў ім змяняе. Але што — не ўдакладніў. Пэўна, ён і папраўдзе бачыў іншую Анюту — наіўнае, інфантыльнае дзіця, лёс якога вырашаюць іншыя людзі ды проста абставіны, якое само не ведае, што робіць, але робіць усё шчыра, без хітрыкаў. Гэткі аповед пра Папялушку, што раптам прачынаецца валадарнай прынцэсай. І — не вытрымлівае выпрабавання "залатымі трубамаі" ўсеагульнага прызнання. Бо забываецца на бацьку і маленькіх братоў. Але спачатку — на нялюбага мужа.

Балет так і хочацца перайменаваць. Бо ён атрымаўся не пра таямніцы жаночай душы, дзе

жывуць пушкінская Таццяна і булгакаўская Маргарыта, а пра бедных мужчын. Калі Ігар Артамонаў, загрыміраваны да непазнавальнасці, робіць першы рух ці проста стаіць (партыя ў яго такая: мінімум танцаў, адно постаць), мы сочым толькі за ім. Нават у размаітай масоўцы! Ён стаіць — а мы бачым за гэтым сапраўдны балет. Бо зрушваецца з месца... душа. Ніякія "маханні" ды скокі не перададуць яе палёты-падзенні лепш. А ў памяці ўсплываюць крыху перайначаныя радкі Грыбаедава: "Что за трагедия, Создатель, быть взрослой дочери отцом!?"...

Быць мужам — не лепш, пераконвае Канстанцін Геронік. Нядаўні выпускнік нашага харэаграфічнага каледжа, ён усяго другі сезон у трупце, ды і танцуе пераважна класічныя партыі. А тут раптам — зморшчаны стары, які памаладзее хіба ад ордэна на шыі. Каларытны Галі Абайдулаў, каго мы бачылі ў фільме, надаваў свайму Мадэсту яшчэ і трагічнае адценне, малючы чалавека-ахвяру, канчаткова "задушанага" той узнагародай. Але копія заўсёды саступае арыгіналу. І малады артыст шукае іншы вобраз, быццам пазычаны

з опер-буфа, дзе камічны стары павінен і сам весяліцца (хаця б у фінале), і нас весяліць.

Галоўная заслуга пастаноўкі — у нечаканым размеркаванні партый. Для артыстаў гэта — шанц паглядзець на сябе з іншага боку. У прэм'ерных паказах былі таксама заняты Ірына Яромкіна (Анюта), Канстанцін Кузняцоў (Мадэст і Бацька): кожны шукаў штосьці сваё. А колькі ў спектаклі іншых партый! І для артыстаў кардэбалета, і для прызнаных салістаў тут ёсць магчымасць стаць сапраўдным "майстрам эпізоду". Тая ж Валерыя Вапнярская (Студэнтка) ледзь толькі выходзіць — кідаецца ў вочы не адно запамінальны сцэнічны строй (сцэнаграфія і касцюмы — заслужаныя дзеячы мастацтваў Расіі Віктара і Рафаіла Вольскіх), але і характар. Выходзіць ізноў, ужо ў другой дзеі, — і разумееш, колькі паміж гэтымі імгненнямі "засталося па-за кадрам", колькі ўсяго перажыла гэта "незаўважаная" Студэнтка дзяўчына, як змянілася, пасталела, з безнадзейна закаханай ператварылася ў класічную гаспадынюку.

Для ўсіх нас гэтая прэм'ера — яшчэ і нагода перачытаць Чэхава. І здзівіцца бязмежнай шматпланавасці, неадназначнасці ягоных

персанажаў. А яшчэ — неверагоднай сцісласці выказвання: без працяглых апісанняў, бясконцых "глумачэнняў", што ж насамрэч хацеў сказаць ці падумаў герой. Таму і даводзіцца "разгадваць" сюжэты класіка штораз па-новаму.

Новая прастата і шматсэнсоўнасць — гэта яшчэ і пра музыку Валерыя Гаўрыліна. Кампазітар не пісаў балет — у свой час рэжысёр Аляксандр Бялінскі і згаданы ўжо Уладзімір Васільеў зрабілі кампільцыю з яго твораў ды іх фрагментаў. Але не памыліліся: атрымаўся сапраўдны Чэхаў, сплечены з празрыстых карункаў тонкіх псіхалагічных дэталей. Аркестр на чале з Віктарам Пласкінам грае гэтую музыку з непадробнай лю-

боўю, выводзячы выразныя сола. З такой жа асалодай слухаюць яе гледачы. Так што прэм'ера — яшчэ і нагода "шукаць" у балете музыку. У тым ліку — душы...

Спектакль атрымаўся прыгожым. Часам нават кранальным. Але дзве гадзіны, праведзеныя з героямі "Анюты", выклікаюць роздум пра куды больш шырокую праблематыку. На часовай адлегласці яшчэ больш відавочнымі становяцца хібы харэаграфічнага балета як прамога пераказу літаратурнага сюжэта. Здавалася б, поспех "Анюты", у тым ліку замежны, пераконваў у жыццяздольнасці і сучаснасці гэтага тыпу харэаграфічнага мастацтва. Але тая "Анюта" выпраменьвала іншы від сінтэзу — кіно і пластыкі, і агульную драматургію вызначала менавіта кіно. У тэатральнай версіі засталіся хіба абрысы "мантажнасці": хуткая змена карцін і дэкарацый. Зніклі буйныя планы, якія былі б выкладзены менавіта на харэаграфічнай мове. Атрымаўся набор мініячур — дзе адметна характарных, а дзе ніякаватых. Бо на вялікай сцэне, у "вялікім" двухактовым палатне немагчыма абысціся маленечкімі залацінкамі: яны губляюцца.

Узняла прэм'ера і вечнае пытанне прыгожасці і прыгожасці: дзе — жывое пульсаванне, а дзе — "вылушчаны" лоск ды глянец? Высвецілася і згаданая вышэй тэма асобы ў мастацтве. У кожным тэатры ёсць не толькі добрыя танцоўшчыкі, але і выбітныя індывідуальнасці. Значыць, трэба ставіць на іх! Так, як ставілі на Кацярыну Максімаву, на нашых Людмілу Бржазоўскую і Юрыя Траяна, у мадэрне — на Юлію Дзятко і Канстанціна Кузняцова. Хто з маладых артыстаў можа пахваліцца тым жа?

Так што "Анюта", хочацца верыць, — толькі чарговы пункт на бясконцым шляху спасціжэння мастацтва. Наш балет пакуль шукае, куды яму рухацца далей. І — робіць крокі ў розныя бакі. Якім будзе наступны? Праз месяц, на 21 чэрвеня, заяўлены Вечары сучаснага балета на Малой сцэне...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках:
сцэны са спектакля "Анюта".

Галоўны рэжысёр тэатра Дзяніс Нупрэйчык вырашыўся на аўтарскае працятанне — дарэчы, рускамоўнае (пэўна, з-за асаблівасцей публікі самога тэатра, які месціцца ў Заводскім раёне сталіцы). Дзеянне перанесена з міністэрскага кабінета ў лазню. Там апынаюцца не толькі намеснікі міністра, але і наведвальнікі, якія запісаліся на прыём. Паводле п'есы, міністру ўвесь час тэлефануюць. Куды, у лазню? Таму шчодраскіданыя па тэк-

пануе ілюстрацыйнасць (зноў-такі, узгадваецца цудоўна выкарыстаны прыём "спалучэння неспалучальнага" ў колішнім "Мудрамер", знятым на "Беларусьфільме": нязмушана камедыйнаму музыку Сяргея Бельцокова рэзка кантраставала з "дэтэктыўнымі" пачатковымі сцэнамі і трагічным фіналам).

Кожны з артыстаў імкнецца выбудаваць сваю ролю адно на акцёрскіх напрацоўках. Штось-

пераадолець пастаянным сцэнічным рухам. Але гэтая мінута (герой ажно на ўслончых укускваюць, каб "прадэкламаваць" свае маналогі), здаецца, надакучвае больш за статыку. Бо яна не вырашае галоўнага — не напайняе актуальную, безумоўна, тэму менавіта тэатральнымі сродкамі выразнасці. Змяняецца і сама тэма! Цяперашні спектакль — ужо не пра перабудову і складанасці "пераходнага перыяду", а пра магчымасці выяўлення ў людзях духоўнасці, інтэлектуальнага патэнцыялу, га-тоўнасці да эксперыменту (усё гэта, дарэчы, і ёсць тая мудрасць, якая можа не адпавядаць узроўню атрыманай адукацыі).

Вось толькі замест роздому над такой няпростай праблематыкай спектакль выдае адно сатыру, памножаную на пародыю. А там замест дастаткова тыповых, але абсалютна жывых, "пазнавальных" чалавечых характараў, як гэта было, да прыкладу, у фільме, дзейнічаюць ледзь не адно эксцэнтрычныя маскі (акрамя, бадай, Л.Баталавай у ролі Загуменнай). І ўвесь спектакль апынаецца на паўшляху — прычым не зразумела, "адкуль і куды". Замест гэтых "адпраўных пунктаў" атрымліваецца штосьці накшталт... "куд-куды", якое (паводле меркавання аднаго з герояў п'есы, а не па законах прыроды) павінна папярэджваць узнікненне яйка — у самым шырокім, папраўдзе філасофскім, значэнні гэтага слова.

Але і ў такім варыянце глядачы, прычым самыя розныя — ад людзей старэйшага ўзросту да моладзі, — зацікаўлена сочаць за ўсім, што адбываецца на сцэне. Самыя ўдалыя фрагменты беспамылкова вылучаюць смехам і апладысмантамі, а сыходзячы, пачынаюць абмеркаванні. Ці ж не гэта галоўны вынік, да якога імкнецца тэатр?

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку:
сцэна са спектакля
"Мудрамер".
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Мастыхін

У выставачнай зале Абласнога грамадска-культурнага цэнтра Брэста працуе мастацкая выстаўка "Птушкі-думы", прымеркаваная да 70-годдзя з дня нараджэння вядомай мастачкі Тамары Паўлючук. Яна пайшла з жыцця шэсць гадоў таму, пакінуўшы вялікую спадчыну сваіх твораў.

казаць пра набалелае. Яна, чалавек тонкай і ранімай натуры, выказвала актыўны пратэст супраць бездухоўнасці і бяздушнасці. Пачынаючы як пейзажыст-лірык, яна затым паступова перайшла да складаных карцінных алегорый і сімвалаў, стварыла шмат цыклаў жывапісных твораў на праблемныя экалагічныя, гістарычныя (памяці Напалеона Орды, Адама Міцкевіча), чарнобыльскія,

"Рух жыцця" ў залатым промні

Птушкі-думы Тамары Паўлючук

Т. Паўлючук. "Давыд-Гарадоцкія конікі".

Па Тамары Іванаўне застаўся светлы ўспамін у шматлікіх жывапісных палотнах, графічных работах і насценных роспісах.

У той перадсвяточны дзень на вернісажы прысутныя мелі магчымасць яшчэ раз пабачыць жывапісны твор "Памяць", прысвечаны Перамозе ў Вялікай Айчыннай вайне, сонечныя нацюрморты "Залаты промень", "Кветкі", складаную кампазіцыю з чатырох твораў "Рух жыцця", творы, прасякнутыя Беларускай історыяй, — "Паланэз Агінскага", "Давыд-Гарадоцкія конікі", "Купалле", "Казкі Свіцязі", — палотны лірычна-філасофскага гучання "Птушкі-думы", "Духоўная повязь", "Мазаіка паззіі", "Нараджэнне каханьня", "Кліч"...

У жывапісе ж мастачка пачынала з рэалістычных пейзажаў, дзе прырода ўвасабляла спрадвечны мацярынскі пачатак. Станковы жывапіс пашырыў і разнастаіў тэматыку ейнай творчасці. Тамара з часам стала больш свабодна і на вышэйшым эмацыйным узроўні

"афганскія" тэмы. Актыўна ўдзельнічала ў Міжнародным пленэры памяці нашага земляка — мастака Мікалая Селешчука.

На сваіх жывапісных палотнах яна найчасцей адлюстроўвала жаночы, мацярынскі вобраз, які становіцца цэнтральным у яе творчасці. Праз яго мы бачым і адчуваем вялікую прагу спазнання, веру ў духоўнае, добрае, людское... Тамара Іванаўна заўжды была ў пошуку, бо жывы тэмперамент, душэўная ўражлівасць, незвычайная працавітасць падштурхоўвалі яе да гэтага. У апошнія гады свайго жыцця, калі была цяжка хворая, яна выканала шмат графічных кампазіцый каларовымі алоўкамі...

Усе творы Тамары Паўлючук, прасякнутыя дынамікай і экспрэсіяй, роздумам пра будучае Зямлі і Чалавека, сагрэтыя добрай душой і гарачым сэрцам, будуць доўга яшчэ хваляваць аматараў жывапісу...

Леанід ВАЛАСЮК, мастак
Брэст

"Мудрамер" Мікалая Матукоўскага, пастаўлены ў Новым драматычным тэатры, — зварот (своеасаблівае вяртанне — "камбэк") да зусім яшчэ "свежай", не "заснежанай" пылам стагоддзяў, класікі. П'еса, напісаная ў часы перабудовы, нарабіла тады, што называецца, шуму: пачаўшы з Купалаўскага тэатра, абышла ўсе абласныя, была экранізавана, атрымала Дзяржаўную прэмію Беларусі. Ды і аматарскія калектывы звярталіся да яе багата. Што ж цяпер?

Тэатральная плошча

Камбэк "Мудрамера"

Ці можна змець "куд-куды"?

сцэ савецкія рэаліі былых дзесяцігоддзяў раптам спалучаюцца з мабільнікамі, узгаданнем камп'ютараў, чаго ў тыя часы не было і быць не магло. Узнікаюць і іншыя дробныя змяненні.

Нам нібыта прапануюць фантазмагорыю, але каб дацягнуць да гэтага жанру, пастаноўцы відавочна не хапае яшчэ больш яркай "фантазіінасці". Не бачна строгай, кідка пададзенай канцэпцыі ні ў сцэнаграфіі (светлыя палосы на чорным задніку — гэта, маўляў, "проміны святла ў царстве"?), ні ў музычным афармленні спектакля, дзе

ці, вядома, зыходзіць і ад рэжысёра. Залішняю, па сённяшніх мерках, пафаснасць, уласціваю многім рэплікам, іх адпаведнасць не столькі жывой чалавечай размове, колькі газетнай публіцыстыцы, ён "апраўдвае" тым, што героі раз-пораз спраўна куляюць кілішкі са спіртным. Змаруджанаць (а часам і ўвогуле адсутнасць) уласна драматургічнай дзеі спрабуе

Днямі беларуская актрыса Галіна Анчышкіна адзначыла адразу дзве круглыя даты: сваё 70-годдзе і — паўстагоддзя на тэатральнай сцэне. Вядучая актрыса Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра, за час працы ў калектыве яна стала не проста "брэндам" трупы, але і, у значнай ступені, яе "анёлам-ахоўнікам".

Пранізлівае, трапяткая жаночасць і Галіны Іванаўны, і ейных гераінь дзіўным чынам спалучаюцца з надзвычай валавым характарам і прафесійнай "хваткай": калі актрыса цвёрда пераканана ва ўласнай праваце, здаецца, яе немагчыма падмануць нават самымі лагоднымі аргументамі. І гэты прынцыповы, часам нават перфекцыянісцкі, падыход да сваёй працы аказваецца надзвычай прыцягальным для ўсіх, хто працуе побач з Анчышкінай. Часам здаецца, што маладыя акцёры ды актрысы побач з ёй рэфлекторна "падцягваюцца", стараюцца адпавядаць той

Лэдзі Галіна

высокай прафесійнай планцы, якую актрыса і не збіраецца зніжаць ні для сябе, ні для іншых.

Калі гаворка заходзіць пра залежнасць акцёраў ад рэжысёрскай волі і бачання, Галіна Анчышкіна — яскравае абвяржэнне гэткай прафесійнай "пасіўнасці". Яна ніколі не чакала, калі яе заўважаць і прызнаюць, а штодзённа працавала і, кажучы высокімі словамі, не сла тэатральнае мастацтва людзям. Калі не працавала ў штаце тэатра — стварала самастойныя канцэртныя праграмы, з якімі, дарэчы, аб'ехала амаль усе абласныя і раённыя гарады Беларусі, рэгіёны, пацярпелыя ад ЧАЭС. Цягам года па запрашэнні працавала са сваімі творчымі выступленнямі ў Рускім культурным цэнтры ў канадскім Таронта.

За свой багаты творчы лёс актрыса сыграла ў тэатры больш чым 170 роляў. Сярод іх — Адэла ў "Доме Бернарды Альбы" Г.Лоркі, Антаніна ў "Ягоры Бу-

льчове ды іншых" М.Горкага, Абігайл у "Шклянцы вады" Э.Скрыба, Лэдзі Анна ў "Рычардзе III" У.Шэкспіра, Яна ў "Чалавечым голасе" Ж.Както, Эльза ў "Гульні каралёў" П.Кагаут, Пані Дульска ў "Маралі пані Дульскай" Г.Запольскай, Мама ў "Не такім, як усе" А.Спапоўскага і шмат іншых. А яшчэ — праявіла сябе ў рэжысуры: паставіла спектаклі "Мараль пані Дульскай" Г.Запольскай, "Тры жаданні" Ю.Елісеева. Таксама Анчышкіна падрыхтавала чатыры літаратурна-драматычныя спектаклі па творчасці Марыны Цвятаевай, Анны Ахматавай, Барыса Пастэрнака і Осіпа Мандэльштэма, дзе адначасова з'яўлялася аўтарам ідэі, рэжысёрам-пастаноўшчыкам, сцэнографам і выканаўцам. А яе творчы праект "Я не ўчаствуем у вайне — яна ўчаствуе за мяне", прысвечаны 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, быў адзначаны дзяржаўнай стыпендыяй дзеячам культуры і мастацтва.

Пасля таго, як за ролю Эстэр у спектаклі "Свяшчэнныя пачвары" Ж.Както Галіна Анчышкіна атрымала высокую адзнаку фестывалю "Славянскія тэатральныя сустрэчы", у адной з рэцэнзій было напісана: "Анчышкінай удалося праспяваць гімн тэатральнаму мастацтву, падкрэсліць ягоны жыватворны ўплыў

на лёс таленавітых людзей. У трактоўцы Галіны Анчышкінай, тэатр ачысчае ад бруду і нагод адданьня мастацтву душы". Ці ж гэта не пацвярджэнне высокага акцёрскага таленту?..

Татцяна КОМАНОВА
На здымку: сцэна са спектакля
"Аварыя".

Бенефіс

15 мая ў галерэі "Панарама" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбыўся ўрачысты вернісаж аднаго з самых вядомых айчынных акварэлістаў Вячаслава Паўлаўца пад назвай "Акварэалізм".

Экспазіцыя складаецца з 36 работ, створаных мастаком за апошнія пяць гадоў. У яе ўвайшлі палотны, выкананыя пад час пленэрнай вандроўкі ў чэшскі горад Прага, удзелу ў Міжнародным мастацкім конкурсе "Kunst in der Stadt" у нямецкім горадзе Майнц ("Сілуэт Майнца", "Мост праз Рэйн", "Сабор Святога Стэфана ў Маёнцы"), а таксама пранізлівыя творы, намалёваныя ў дні Міжнароднага пленэру памяці мастака Артура Бартэльса ў Лагойску, — цудоўная серыя аркушаў "Мова зямлі", прысвечаная нашаму выдатнаму земляку, пра якога не так даўно апавядала "Культура".

"Акварэалізм", як кажа сам майстар, — гэта стварэнне новай, акварэльнай, рэальнасці, якая ўплывае на жыццёвы рух. У цудоўна аформленых аркушах мастака свет рэальны фантастычным чынам перамяжоўваецца са светам мастацтва, і такім чынам нараджаецца сапраўдная жывапісная паэзія — паэзія святла, прыгажосці і Вечнасці. Мне здаецца, што ў душэўнай чысціні Вячаслава Паўлаўца заўсёды застаецца нешта дзіцячае, настолькі чароўнае таямнічым багаццем і прыгажосцю светабудовы, настолькі ненасытна захапляльнае бязмежнымі магчы-

В. Паўлавец. "Сілуэт Майнца".

Графічны акцэнт

Разам з кім творыць вада?

Акварэльная рэальнасць Вячаслава Паўлаўца

масцямі творчага вынаходніцтва — і настолькі ж натуральна ды арганічна высакароднае.

Вячаслаў Паўлавец валодае ўсімі гэтымі якасцямі ў цэласным сугуччы. Сапраўды, акварэль — матэрыял тонкі, далікатны, чулы да перадачы складаных эмоцый. Таямніца стварэння мастацкага вобраза звязана з падсвядомасцю: гэта распазнанне нябачных знакаў, якія рас-

стаўляе лёс на шляху жыцця, плынь акварэльнай фарбы накіроўвае... Мастак не адзін: разам з ім творыць вада — неад'емная частка чалавечай істоты. Паэтычнасць, чуласць, тонкае ўспрыняцце мастаком навакольнага асяроддзя, своеасаблівае шчырае беларускасць — усё гэта таленавіта адлюстравана ў аркушах, прадстаўленых у сённяшняй экспазіцыі.

Ганна ВАСІЛЕЎСКАЯ

В. Паўлавец. "Мост праз Рэйн".

Оперная студыя Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі падрыхтавала нечаканы "Любоўны напоі" Г. Даниціці: дзве дзеі скарачаны да адной, замест італьянскай вёскі пачатку XIX стагоддзя — сучасны пляж... І ўсё гэта — акурат да 180-годдзя з дня прэм'еры?! Ды за такое...

Аднак абураных "непавагай" да першакрыніцы знайсці не ўдалося. Удзельнікі спектакля веселіліся гарэзавалі, бы дзеці, літаральна свяціліся ад шчасця! Не толькі ў закулісі, але і на сцэне. Хаця, здавалася б, правінны хвалювацца: спеваў у двух паказах спектакля былі для некаторых дзяржспіткам — у прамым сэнсе слова.

А як радаваліся глядачы! У зале, запоўненай засяроджана-сур'ёзнай прафесурай, чуўся "незрэжысраваны" смех: опера, між іншым, камічная! Ці, можа, наадварот: той смех быў "зрэжысраваны" самой пастаноўкай? Ганна Маторная не проста "асучасніла" італьянскую класіку і дала відэавывы — яна ва ўсім знайшла тонкія псіхалагічныя дэталі, якія былі данесены артыстамі з дакладнасцю і любоўю. Раптам аказалася, што амаль усе героі — зусім не такія, якімі іх звычайна ўяўляюць: не прыдуманая персанажы з "распісанымі, як па нотах", пачуццямі, а — звычайныя людзі, блізкія нам па эмацыйным стане і паводзінах.

Адзіна (Алена Гаўрылава, Юлія Меншыкава) — не легкадумная катэтка, схільная папікаць Немарына і смяцца з яго, а папраўдзе разумная дзяўчына. Да таго ж, не менш сарамлівая за свайго абранніка! Ды і Немарына (Аляксандр Жукаў) — зусім не "закамплексаваны" юнак, а проста "надта закаханы". Настолькі, што не заўважае анічога, нават непрыхаваных заляцанняў Жанеты (Галіна Дубіцкая, Настася Мажуць). Тая ж, у сваю чаргу, — не столькі сяброўка Адзіны, колькі яе суперніца. А "марскі воўк" Белькорэ (Арцём Хамічонак, Аляксандр Лушчык) — не хвацкі мача і прафесійны лавелас, а няўпэўнены ў сабе малады чалавек, які толькі прыкідваецца гэткам валацугам. У выніку сюжэтныя непаразуменні ды глупствы, закладзеныя ледзь не ў кожнае опернае лібрэта, набылі сэнс.

Яркай пародыяй стала сцэна "рэкламнай акцыі" доктара Дулькамара (Ілья Саванеўскі), выкананая не са злой, іранічна-павучальнай усмешкай, а з уменнем жартаваць

"Любоўны напоі". Версія другая

Бамонд: опера, балет

Як выклікаць "незрэжысраваны" смех?

над самім сабой. Бясспойная роля ягонага слугі набыла не толькі тэкст і частку спеўных фраз, але і прывабнае дзявочае аблічча асістэнткі (Ганна Самушчык). Дый у хоры ледзь не кожны стаў "майстрам эпизоду".

Як "Перапёлачка" пераляцела акіян

20-годдзе беларуска-кубінскіх узаемаадносін было адзначана сумесным канцэртам у Гаване. З аркестрам Кубінскага інстытута радыё і тэлебачання выступілі галоўны дырыжор Прэзідэнцкага аркестра Беларусі Віктар Бабарыкін і лаўрэат міжнародных конкурсаў Анатоль Сіўко.

— 3 гэтым калектывам, — раскажаў Віктар Уладзіміравіч, — я сустрэўся ўпершыню, бо раней гастралюваў па Кубе з Венесуэльскім сімфанічным аркестрам. Вялікая падзяка Пасту Беларусі на Кубе Віктару Астапенку, бо арганізавана ўсё было вельмі добра: і сама паездка, і рэпетыцыйны працэс, і ўласна канцэрт. Дарэчы, склад кубін-

і музыка гэтых краін. Як нам бывае даволі цяжка засвоіць мудрагелістыя лацінаамерыканскія рытмы, так і кубінскім музыкантам было няпроста ўвесь час пераключацца на іншыя для іх мастацкія спецыяльнасці. Але яны сумелі ўзняць складаную праграму. А ў ёй быў, да ўсяго, фрагмент з оперы "Дасія" Захарыя Паліашвілі — з салістам і хорам, усё па-грузінску, песенная класіка Ігара Лучанка, папулярная руская і італьянская лірыка. Выступіла і маладая спявачка Луселія Ролдан, якая прадставіць Кубу на Міжнародным конкурсе "Славянскага базару ў Віцебску", і кубінскі дырыжор Мігель Патэрсан. А як упадала публіка Фантазію на беларускія тэмы Уладзіміра Гарчаніна, куды ўведзена наша "Перапёлачка"! У гэтым творы багата сола медных духавых, музыкан-

скага калектыву практычна ідэнтычны нашаму: тамтэйшы аркестр таксама эстрадна-сімфанічны, у яго складзе ёсць і біг-бэнд, каб выконваць эстрадна-джазавыя кампазіцыі, і тыя ж парныя валторны, каб можна было звярнуцца да класікі. Улічваючы, што ён належыць радыё і тэлебачанню, там ёсць і хор, па нашых мерках — камерны, не больш як з дваццаці артыстаў.

Было запланавана некалькі рэпетыцый. Першыя два дні — з адным аркестрам. Музыканты потым прызнаваліся: "З намі так ніхто не працаваў". На трэці дзень — аркестравыя рэпетыцыі з Анатолем Сіўко (дадам, што Прэзідэнцкі аркестр Беларусі супрацоўнічае з ім не адзін год, мы нават давалі яго сольнік у Палацы Рэспублікі). Нарэшце, ўласна канцэрт. На ім прысутнічаў вялікі дыпламатычны корпус краін СНД, былі паслы Азербайджана, Грузіі, Казахстана, Туркменістана, Украіны. Адпаведна, гучала

ты справіліся з імі выдатна. А трубац настолькі ўразіў імправізацыяй, быццам усё жыццё выхоўваўся на такіх апрацоўках беларускага фальклору.

Ну а канцэрт, як нам паведамілі, можна будзе ўбачыць і ў нас: ён запісваўся Кубінскім тэлебачаннем і будзе транспіравацца па спадарожнікавай сувязі. Выйдзе ён і на DVD. У зале ж публіка рэагавала настолькі заўзята, што мы пачувалі сябе зоркамі. Пасля канцэрта — аўтографы, просьбы разам сфатаграфавання... Паказалі нам і Гавану, а на наступны дзень мы з Анатолем пагружаліся на дно акіяна — у аквалангах, пад кіраўніцтвам інструктараў, упершыню ў жыцці.

Н.Б.

На здымках: Віктар Бабарыкін (другі злева) са струнным групам аркестра Кубінскага інстытута радыё і тэлебачання.

Музычны бок спектакля (дырыжор — Андрэй Іванов) — калі не на ўсе сто, дык на 99,9 дакладна. Ансамблі — філігранныя, у сапраўды шалёных тэмпах. У салістаў — ніякай "школьнасці" выканання, папраўдзе вольныя спеваў, годныя прафесіяналаў. Вось толькі паглядзець усё гэта яшчэ раз немагчыма. Калі вядучыя расійскія кансерваторыі маюць оперныя студыі ў выглядзе сапраўдных "малых тэатраў", дык у нашай Акадэміі музыкі — усяго толькі канцэртная сцэна. Звычайная, без аркестравай ямы, яна месціцца ўнутры самой навучальнай установы і распісана па гадзінна: пасяджэнні, рэпетыцыі, канцэрты. І некалькі "оперных напою" на год — для дзяржаўных іспытаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымку: сцэна са спектакля "Любоўны напоі".

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Лішне нагадваць, што Веткаўшчына — пацярпелы ад чарнобыльскай бяды рэгіён. Але варта яшчэ раз падкрэсліць: яго сённяшнія сацыяльныя праблемы звязаны з большага менавіта з колішняй міграцыйнай сітуацыяй... А яшчэ на пачатку 1980-х гаворка ішла пра натуральнае зліццё Гомеля з Веткай — будучай зонай актыўнага адпачынку жыхароў абласнога цэнтра. Катастрофа на ЧАЭС адсунула "курортную" мару веткаўцаў на невядомы тэрмін. Цяперашнюю яву раёна інакш як постчарнобыльскай не назавеш. На парадак зменшылася насельніцтва, з буйных прадпрыемстваў засталася баваюнапрадзільная фабрыка, куды сыравіну завозяць з Ташкента праз Прыбалтыку, а прыватны бізнес укладае грошы пакуль толькі ў развіццё гандлёвай сферы... Карацей, па словах начальніка аддзела культуры Веткаўскага райвыканкама Уладзіміра Мельнікава, у межах Веткаўшчыны спонсарам і інвестарам клубу ды бібліятэк уз'яцца пакуль проста няма адкуль. Ды і за межамі раёна адшукаць іх пакуль не ўдалося. Але гэта не азначае, што дадзенае пытанне ў аддзеле культуры раз і назаўжды знята з парадку дня. Так або інакш, а жыццё на Веткаўшчыне працягваецца, і сумным яго ніяк не назавеш...

СДК у вёсцы Радуга.

Брэндаў — хапае, спонсараў — не

"Жыць, а не змагацца за жыццё!" — гэты дэвіз стратэгічнага дыпазітыва развіцця ўласцівы кожнаму беларускаму раёну, пацярпеламу калісьці ад чарнобыльскай бяды. На Веткаўшчыне да яго ажыццяўлення ставяцца з не меншым піетэтам. "Нам ёсць што адраджаць, — кажа Уладзімір Мельнікаў. — Вёска Неглюбка, дзе і па сёння ткуць унікальныя ручнікі, была за савецкім часам добра вядомая і ў Японіі, і ў ЗША, куды нашы традыцыйныя вырабы пастаўляліся за немалую суму цвёрдай валюты. І ў нас ёсць намер аднавіць цэнтр ткацтва ды колішні турыстычны маршрут да гэтага паселішча, унікальнага сваімі спрадвечнымі традыцыямі..."

У кірунку ўпэўненага пашырэння сферы культурнага ўплыву, у тым ліку і міжнароднага, надзвычай эфектыўна дзейнічае сёння Веткаўскі музей народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава (пра гэта гаворка — крыху ніжэй). Пашыраецца колькасць народных і ўзорных самадзейных калектываў, цяпер іх — 13. Больш за тое: іхняя міжнародная гастрольная дзейнасць становіцца ці не нормай. Да прыкладу, фальклорны калектыв "Стаўбунскія вячоркі" літаральна днямі прывёз дыплом I ступені з VII Міжнароднага фальклорнага фестывалю ў Санкт-Пецярбургу... Усё так, культурных брэндаў у раёне хапае. Імкненне жыць, а не змагацца за жыццё, назіраецца і ў тым, што ў Ветцы паболела прыгожых жылых дамоў. Дарэчы, па горадзе ў работнікаў культуры дэфіцыту на жылло няма. Карацей, не да радыяфобіі цяпер на Веткаўшчыне. Паўсюль, у тым ліку і ў адзеле культуры, пануе напружаная стваральная праца.

Тым не менш, сацыяльныя праблемы ёсць, і іх ніхто на Веткаўшчыне не прыхоўвае. Маўляў, дынаміка пазітыву ў постчарнобыльскіх умовах — справа агульнадзяржаўная, мясцовага бюджэту тут, як ні намагайся, не хопіць. Раён, як паведамляе намеснік старшыні Веткаўскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Сяргей Кончыца, датуецца на 75 працэнтаў. Спонсарства ў культуры — эпізодычнае і не мае сістэмнага характару. У тым ліку і з гэтай прычыны не ўсё як мае быць з матэрыяльнай базай. Дзіцячая бібліятэка месціцца ў будынку камбіната бытавога абслугоўвання. Пры ГДК дзейнічае восем народных калектываў, а месца для іх рэпетыцый хранічна не стае. Галоўны спецыяліст аддзела культуры Алена Бартноўская распавядае, што на мадэрнізацыю ўстановаў (з прыбудовай дадатковых памяшканняў) пакуль не хапае грошай.

У свой час (і "К" пра гэта пісала) у мясцовага кіраўніцтва быў намер ініцыяваць правядзенне ў Ветцы Дня беларускага пісьменства. Намер не рэалізаваны і па сёння. А апыжунскі савет, па шматлікіх мясцовых меркаваннях, ствараць на інвестыцыйнай пустэчы проста неэтазгодна. Таму раён шчыльна супрацоўнічаў з праектам "Развіццё міжнароднай даследчай і інфармацыйнай сеткі па Чарнобылі (ICRIN)", з Праграмай раз-

Магутны тэндар магутных прапаноў

**Веткаўшчына:
вярнуць раёну
за межнюю славу**

віцця ААН. У выніку музей займае аўдыягіды, а Цэнтральная бібліятэка — Цэнтр інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій, дзе чытачы бясплатна карыстаюцца відэасувязю, Інтэрнэтам, алічбоўкай інфармацыі... Але названыя праграмы спынілі сваю дзейнасць. Значыць, і падыходы да вышуквання пазабюджэту, па перакананні начальніка аддзела культуры, таксама неабходна змяняць.

Прынада для старавераў свету

Свая тактыка, да прыкладу, — у мясцовага Музея народнай творчасці. З пэўнага часу ён — юрыдычная асоба. Проста кажучы, можа больш-менш вольна распараджацца тымі грашыма, што зарабляе. І распараджаецца, як падаецца, вельмі рацыянальна. Установы Веткаўшчыны, да прыкладу, заробілі летась больш за 240 мільёнаў пазабюджэтных рублёў, а 76 мільёнаў — сам музей. У тым ліку тры з паловай мільёны рублёў — грошы, атрыманыя ўстановай ад наведвальнікаў, што прыехалі ў Ветку з дапамогай турыстычных фірм. Колькі ж было тых музейных наведванняў у мінулым годзе? Аж 13 тысяч! Дырэктар музея Галіна Нячаева ўпэўнена, што няўхільны рост індывідуальных наведвальнікаў (а сярод іх — аўтааматары, байкеры, веласпедысты, у тым ліку і замежнікі) — красамоўны паказчык росту цікавасці да ўстановаў.

А для таго, каб гэтая цікавасць не менела, лічыць Галіна Нячаева, грошы з патэнцыйных спонсараў трэба не "даіць", а прапаноўваць ім жыццяздольныя інвестыцыйныя праекты. Адзін з іх — пераўтварэнне будынка колішняга ваенкамата ў адзін з музейных карпусоў (усе яны размешчаны на веткаўскай Краснай плошчы, створанай стараверамі па ўзоры аднайменнай плошчы ў Маскве). Другі — заключэнне кантракту на рэалізацыю за ўласныя пазабюджэтыя грошы ўласных рэкламных дызайнерскіх праектаў. У выніку іх з'яўляюцца і імгненна рэалізоўваюцца адмысловыя сувеніры з музейным лагатыпам...

А цяпер — пра першы праект. Па ініцыятыве начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Алега Рыжкова будынак ваенкамата мяркуецца пераўтварыць у... рэстаран стараверскай кухні. Галіна Нячаева з гэтай нагоды распавядае пра тое, як музей наведвала дэлегацыя італьянцаў, якая была ўражана скарбамі стараверскага мастацтва, але паабедаць з густам у райцэнтры так і не здолела... Мяркуецца, што ў новым будынку з'явіцца гасцінічны нумары, а таксама — сувенірная крама. І ўсё будзе вытрымана ў старадаўнім веткаўскім стылі.

Канешне ж, грошай, заробленых музеям, не хопіць на мадэрнізацыю будынка былога ваенкамата. Як распавядае намеснік дырэктара музея па адміністрацыйна-гаспа-

дарчай частцы Святлана Кавалёва, яшчэ ў 2006 годзе пад праект была падрыхтавана праектна-каштарысная дакументацыя. Летась выдаткавалі 60 мільёнаў на замену аварыйнага даху. Потым фінансаванне спынілася, нягледзячы на тое, што рамонт павінен быў фінішаваць яшчэ ў мінулым годзе.

Праект, натуральна, — жыццяздольны, цікавы і перспектыўны. Чаму ж на яго не "клуче" інвестар? "А хто цяпер укладае грошы ў культуру?" — пытаннем на пытанне адказваюць мясцовыя работнікі культуры. Маўляў, стабільных прыбыткаў ад рэалізаванага праекта не дачакацца ні заўтра, ні паслязаўтра. У Сяргея Кончыца да справы — больш прагматычны і дзелавы падыход: 17 — 18 мая ў Гомелі прайшоў Міжнарод-

ны эканамічны форум з выездам у Ветку. Пра вынікі перамоў казаць пакуль зарана. Аднак Алег Рыжкоў перакананы, што для спонсарскай удачы патрэбны магутны тэндар магутных прапаноў, ды і "стараверскай" ідэі для будучага пераўвасаблення былога ваенкамата — усяго толькі месяц...

І апошні пункт гледжання наконт далейшай распрацоўкі "стараверскай" тэмы, які належыць Галіне Нячаевай. У Ветцы, па яе перакананні, сабраны ўнікальны збор стараверскіх мастацкіх артэфактаў, да якіх цяпер праяўляе цікавасць літаральна ўвесь свет. Інакш кажучы, у перспектыве не апыжунскі савет варта ў Ветцы ствараць, а дабрачынны фонд старавераў свету. Прынамсі, карысці ад гэтага будзе больш.

Галерэя партнёраў ад "К"

Справа ўсёй вёскі

Заможных спонсараў у веткаўскай культуры пакуль няма. Сацыяльных жа партнёраў — хапае. Не сакрэт, што менавіта з удумлівага сацыяльнага партнёрства і прарастае выніковае дыўзамакарыснае спонсарства. І тут без каардынатора не абыходзіцца. У аграгарадку "Радуга" такім каардынатарам выступае старшыня мясцовага сельсавета Ганна ДАНИЛКОВА.

— Ганна Іванаўна, у чым гэтае каардынатарства заключаецца?

— У тым, што любое свята на тэрыторыі сельсавета рыхтуецца талакой. Безумоўна, асноўная нагрузка кладзецца на нашы СДК і сельскую бібліятэку, але падтрымку, у тым ліку і матэрыяльную, аказваюць час ад часу ўсе радужскія арганізацыі. Кожны аўторак збіраемся ў сельсавеце і абмяркоўваем пытанні, звязаныя з узаемадзеяннем усіх сельскіх структур.

Старшыня Радужскага сельсавета Ганна Данілкава каардынуе ў аграгарадку ўсе сацыяльна-культурныя намаганні.

— І хто ж яны — сацыяльны партнёры вашых работнікаў культуры?

— КСУП "Радуга-Агра", школа, дзіцячы садок... Аграгарадком Радуга стала ў 2006 годзе, усе будынкi, у тым ліку клуб і бібліятэка, якасна адрамантаваны... У школы, да прыкладу, з'явілася цудоўная прыбудо-

ва... Паверце, вельмі прыемна ў такіх умовах працаваць. Дый святы ладзіць — таксама. А будыць у прадпрыемстваў большы прыбыткі — і спонсарская дапамога культуры будзе большай.

— І якое чарговае свята — на парадку дня?

— Свята вёскі. Не буду раскрываць усіх творчых сакрэтаў, але прыемных сюрпрызаў для нашых вяскоўцаў плануецца шмат...

Пад час журналісткіх камандзіровак неаднойчы чуў меркаванні сяльчан пра тое, што, мабыць, па сённяшнім часе актуальным з'яўляецца стварэнне не апыжунскіх, а менавіта каардынацыйных штабоў (на базе сельсаветаў) па якаснай пашырэнні магчымасцей сацыяльнага партнёрства. І, напэўна, у гэтым ёсць рацыянальнае зерне. Рэалізацыя цікавага праекта часам не патрабуе вялікіх грашовых укладанняў. А вольна адчування гэткай якасвай еднасці, якую нашы продкі называлі талакой, іншым разам проста не абыходзіцца. Была б душа на месцы, а сродкі для яе паўнацэннага адхлання абавязкова знойдуцца...

Палацавая перспектыва Хальча

Што варта зрабіць, каб інвестыцыйная пустэча стала ўрадлівай дзялянкай для плённага супрацоўніцтва бізнесу і мясцовай культуры? "Скарыстаць новую тактыку супрацы са спонсарамі!" — угэўнены Сяргей Кончыц. "К" пісала нядаўна пра райвыканкамаўскі сайт, дзе змешчаны досыць прывабны, падавалася б, інвестпраект, звязаны з адраджэннем палаца ў вёсцы Хальч. Дык вось, за тры гады сеткавая прапанова не зведала аніякага водгуку. Начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама для "прасоўвання" і гэтага аб'екта выкарыстаў "выязныя" магчымасці эканамічнага форуму. Яго ўдзельнікі наведалі і Хальч. Такі выразны веткаўскі акцэнт гомельскага мерапрыемства — невыпадковы.

эўрвісных паслуг, скансен, гасцініцу для карпаратыўнага ды сямейнага адпачынку..." А побач — Сож, значыць — рыбалка, пракат лодак, катмаранаў. Маляўнічы прысожскі бераг — цудоўная магчымасць для наладжвання тэматычных анімацый, фестываляў, выставак, абрадавых ды каляндарных святаў...

Мы іншым разам забываемся на тое, што жывём у Беларусі на залатой турыстыч-

Выгляд Хальчанскага палаца з боку Сожа.

Начальнік аддзела культуры Уладзімір Мельнікаў: "Хальчанскі палац чакае неабыхавага інвестара".

Нагадаем, што сядзібна-паркавы комплекс у Хальчы знаходзіцца сёння ва ўласнасці палацава-паркавага ансамбля Румянцавых і Паскевічаў у Гомелі...

Хальчанскі палац — легенда майго юнацтва. Справа ў тым, што Ветку і Хальч падзяляе Сож. І ледзь не ўсё мае вакацыйнае дзяцінства, якое я бавіў на "веткаўскім" баку рэчкі, на правым высокім "хальчанскім" лунаў белакаменны палац. Кажуць, ён быў узведзены ў XIX стагоддзі на месцы старадаўняга гарадзішча. Цяпер палац — "паточаны" часам і без інвестара неўзабаве проста сканае... А краявід тут — непаўторны. І берагавая тэраса, якая пануе над поймай, і таямнічыя садовыя масівы хальчанскага ўрочышча Зыбень...

Нездарма ўвесь гэты адмысловы архітэктурна-ландшафтны комплекс уключаны ў турыстычны маршрут "Залатое кольца Гомельшчыны". Больш за тое: як пазначана на сайце, "...гэтая частка вобласці ўяўляе з сябе зону рэгіянальнага ўзаемадзеяння Беларусі, Расіі і Украіны". А гэта — непазбежны міжнародны турыстычны стасункі, карысць ад якіх ледзь не штодня ўжо адчувае, да прыкладу, Веткаўскі музей народнай творчасці... І не забывайцеся на тое, што Ветка праз час — з прычыны вось такой міжнароднай геаграфічнай прывабнасці і бясконцай ландшафтнай маляўнічасці — абавязкова стане масавай зонай адпачынку, і не толькі для Гомельшчыны. А паміж Веткай ды Гомелем — Хальч.

І як казаў начальнік абласнога ўпраўлення культуры, прапанова па "трансфармацыі" мясцовага палаца з'яўляецца той магутнай заяўкай на тэндэр, які не можа не прывабіць дальнабачнага інвестара. "Мы прапануем будучаю спонсара, — падкрэслівае Алег Рыжкоў, — свабоду выбару і творчасці. Інакш кажучы, ён можа стварыць тут музейна-турыстычны цэнтр, агракомплекс з самымі рознымі відамі культурных і

незвычайным у культурным плане, па ягоным цвёрдым меркаванні, застаюцца веткаўскі стовкі з маляўнічым курганам пасярэдзіне ды стары парк са стадыёнам побач. Масавыя мерапрыемствы на стадыёне аддзел культуры ладзіць перыядычна. А вось летняя танцпляцоўка сярод старасвецкіх дубоў у старым парку дзейнасць сваю, на жаль, спыніла з прычыны састарэласці.

"Дык ча-му, — кажа Уладзімір Мельнікаў, — не арганізаваць летнія танцы на азёрнай выспе-кургане?" І гэтая прапанова, на мой погляд, цалкам слушная. Моладзі, як пераконвае выконваючая абавязкі дырэктара ГДК Алена Бяспалава, у райцэнтры шмат, а танцы "на пленэры, а-ля 1980-я" зноў уваходзяць у райцэнтраўскую моду. Безумоўна, для гэтага патрэбны грашовыя ўкладанні. Уладзімір Мельнікаў мяркуюе, што на "танцавальнай" выспе будзе дзейнічаць кавярня. Патрэбна не толькі танцпляцоўка, але і належны асвятленне, гучанне.

Так, калісьці Ветка славілася сваімі вакальна-інструментальнымі ансамблямі, летнімі танцамі. На сёння, між тым, ёсць у райцэнтры і цудоўны духавы аркестр. І падаецца, гучаць на азернай выспе ён

будзе не горш. Словам, чарговы веткаўскі брэнд, пакуль — перспектывыны...

І яшчэ адна кадравая акалічнасць, якая можа паслужыць прыкладам для сельскіх работнікаў культуры з іншых раёнаў ды абласцей. У Радзе я пазнаёміўся з бібліятэкарам Ганнай Каменевай. Аказваецца, яна, не чакаючы загадаў "зверху", па асабістай ініцыятыве і за ўласныя грошы, скончыла камп'ютарныя курсы і курсы сакратара-рэферэнта. У выніку цудоўна валодае камп'ютарам, не мае праблем з напісаннем сцэнарыяў. Так што святая вёска ў Радзе пройдзе, сапраўды, з абавязковымі крэатыўнымі сюрпрызамі. Праўда, як аказалася, аграгарадоцкая бібліятэка не мае камп'ютара, — Ганна Каменева карыстаецца сваім, хатнім. Яшчэ адна постчарнобыльская праблема. Уладзімір Мельнікаў паведаміў, што і яна вырашыцца ў бягучым квартале. Выдаткавана 30 мільёнаў для набыцця камп'ютарнай тэхнікі не толькі для Радугі, але і для Стаўбуна, Вялікіх Нямкоў... Словам, жыццё на Веткаўшчыне працягваецца. Жыццё і праблемае, і цікавае адначасова...

Яшчэ адна праблема, уласцівая чарнобыльскаму рэгіёну. Натуральна, — кадравая. На Веткаўшчыне — сем вакансій харэаграфу, акампаніятару. А для таго, каб ствараць магутны тэндэр прапановы, патрэбны, пагадзіцеся, кваліфікаваны спецыялісты. Такія, да прыкладу, як дырэктар мясцовага музея Галіна Нячаева. Я доўга святляў, хто яшчэ з работнікаў культуры крэатыўны без стомы і на агульную сацыяльна-эканамічную карысць. На жаль, сярод шаравых спецыялістаў такіх знайшлося няшмат. Ініцыятывамі ж "фантану" кіраўніцтва.

На крэатыўшыкаў — вакансіі?

Пра слушны прапановы начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Алега Рыжкова вы ўжо ведаеце. А ідэя начальніка аддзела культуры Веткаўскага райвыканкама Уладзіміра Мельнікава наступ-

Рэканструкцыя будынка былога ваенкамата пад адзін з карпусоў Веткаўскага музея народнай творчасці павінна была завяршыцца яшчэ летась.

най жыле, а для "распрацоўкі" яе патрэбна не толькі жылка камерцыйная, але і немалыя грашовыя ўкладанні. Інакш "курачка" так і не знясе "яечка". А яно цяпер для Веткаўшчыны — адна з умоў дынамічнага пазітыўнага развіцця.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Веткаўскі раён — Мінск Фота аўтара

Хэдлайн рэгіёна: Выйсці з наезджанай каліяны

Што такое фандрайзінг, з чым яго, так бы мовіць, "ядуць" і навошта ён патрэбны дырэктару СДК або Цэнтральнай раённай бібліятэкі? Пытанне гэтае — зусім не другаснае, як можа падацца на першы погляд.

Панікоўскі ў СДК

"Што гэта — фандрайзінг?"

Неаднаразова пад час нашых тэлефанаванняў у рэгіёны з просьбай распавесці пра цікавы праект ці рэалізуваную ідэю многія начальнікі аддзелаў культуры паўтаралі адную і тую ж фразу: "Нічога адметнага у нас апошнім часам не адбылося...". Яшчэ большы казус атрымаўся тады, калі на пытанне пра прыклады фандрайзінгу ў раёне супрацоўніца аднаго з дамоў культуры нават разгубілася: "А што гэта такое — фандрайзінг?"

Што ж, для пачатку — крыху лікбезу. Фандрайзінг (ад англійскага "fundraising") — гэта дзейнасць па зборы сродкаў, фарміраванні разнастайных фінансавых фондаў, у прыватнасці, і для дабрачынных ці адукацыйных мэт. Такім чынам, для сферы культуры фандрайзінг — гэта пошук і прыцягненне дадатковых сродкаў фінансавання.

Што гэта азначае на практыцы? Вельмі простую рэч: дырэктар РДК ці школы мастацтваў не ходзіць па прадпрыемствах раёна з адвечнай просьбай "Дай мільён!", як незабыўны Панікоўскі з "Залатога цяляці", а прапануе кіраўнікам арганізацый рэальны праект (або некалькі), якія могуць іх зацікавіць у рэкламным, дабрачынным, сацыяльным ці нават эканамічным аспектах.

Прыкладаў фандрайзінгу ў сферы культуры на Беларусі, на жаль, пакуль што не так ужо і шмат. Але ўгадаю хоць бы некалькі. Сярод маштабных — правядзенне Ашмянскім райвыканкам разам з прыватнай турыстычнай фірмай вядомага "Гальшанскага фэсту", які сёння актыўна рэкламуецца па тэлебачанні. У гэтым жа шэрагу — праект узвядзення Музея Дастаеўскага ў вёсцы Дастоева, прапанаваны кіраўніком сферы культуры Іванаўскага раёна Уладзімірам Шэляговым. Пра абавязковую рэалізацыю гэтай ідэі загаварылі не толькі на рэспубліканскім, а і на міждзяржаўным узроўні. Таксама, як вядома, многія рэгіёны Гро-

канцэрт або выступленне творчага ансамбля не ў СДК, а каля старадаўняй сядзібы? Натуральна, пагярэдне правёўшы пры гэтым актыўную рэкламна-інфармацыйную кампанію?.. Да таго ж, прыцягненне ўвагі да аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны, магчыма, спрыяла б яго адраджэнню ці продажу на аўкцыёне...

Іншыя акцыі таксама цалкам рэальна "кладуцца" на нашу культурную глебу. Можна, напрыклад, зладзіць конкурс "Сфатаграфуем любімы куток роднага горада", як гэта зрабілі ў расійскім гарадку Эпіфань, і выдаць па выніках фотаальбом, які адразу ж раскупіць усе удзельнікі ды іх родныя, сябры. Можна працаваць над увасабленнем не толькі акцыі "Ноч музеяў", а і Ночы бібліятэк (як у Слуцкім раёне Міншчыны), распрацаваць крэатыўны праект "Свята рыбы" з байкерамі на водных матацыклах, фашер-шоу, продажам рыбы (як на Мядзельшчыне)...

Прыклады можна доўжыць. Несумненна адно: спонсара ці мецэната цікавяць звычайна дзве рэчы: на што канкрэтна былі патрачаны іхнія грошы і наколькі яркай была тая або іншая імпрэза. А вось з апошнім даволі складана. Бо заўсёды хочацца правесці вечар ці дыскатэку па старым сцэнарыі, ехаць "па наезджанай каліяне"...

І менавіта на гэта звычайна наракаюць старшыні райвыканкамаў пад час паездак па сваіх раёнах. Прытым, што словы "брэнд", "крэатыў", "агрэсіўны маркетинг" даўно павінны былі б стаць галоўнымі пры распрацоўцы мерапрыемства. На жаль, такое адбываецца не ўсюды і не заўжды.

Выхад з замкнёнага кола

У сувязі з гэтым паўстае і іншае пытанне. Фандрайзінгу і агрэсіўнаму маркетингу на Беларусі пакуль культуротнікаў не вучаць. Няма і спецыяльных курсаў ні ў Інстытуце культуры Беларусі,

А ці ёсць у вашай практыцы прыклады фандрайзінгу? Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpressby! Нам важная менавіта ваша думка!

дзеншчыны і Брэстчыны досыць няблага працуюць з праграмамі трансгранічнага супрацоўніцтва. Напрыклад, Літаратурны музей у Гудзевічах Мастоўшчыны здолеў прыцягнуць пад рэканструкцыю ўстановы і абнаўленне экспазіцыі больш за 200 тысяч еўра...

У Лідзе з дапамогай спонсараў ладзіцца Адкрыты турнір па спартыўных бальных танцах. Удзел у ім прымаюць каля 160 пар з усёй Беларусі. А, да прыкладу, Таццяна Спяцанавы з Падсвільскага гарпасялкавага дома культуры Глыбоцкага раёна правяла ў сваёй установе вечар-сустрэчу з землякамі. І атрымала ад іх падарунак — ноўтбук... Пра тое мы пісалі пару нумароў таму. Скажаце, не такі ўжо і маштабны вынік працы? Але, на жаль, нават падобнай выніковай дзейнасцю можа пахваліцца не так ужо і шмат нашых СДК ці сельскіх бібліятэк.

За спонсарам!

Так што прыклады наладжанага фандрайзінгу ў сферы культуры краіны ёсць. Але, на жаль, як ужо казаў, іх не так многа. Ды і тыя, што маюцца, звычайна разлічаны на раённага спажывацка.

А зрабіць з раённага рэспубліканскі ці міжнародны праект не так ужо і складана. Чаму б, напрыклад, не зладзіць

ні ў абласных метадычных цэнтрах краіны. Няма і ніякіх метадычных распрацовак па фандрайзінгу, якія мог бы, прыкладам, выдаваць той жа Інбелкульт.

Магчыма, у будучым, калі назапасіцца шмат прыкладаў паспяховага ўкаранення фандрайзінгу ў сферы культуры Беларусі, гэты вопыт будзе абагулены і выдадзены. Таксама няблага ўвесці ў штат аддзелаў культуры спецыялістаў па планаванні і праектах. Менавіта такія профізі з нядаўняга часу працуюць у мясцовых органах улады Латвіі і Літвы, і іхняя дзейнасць даказала сваю эфектыўнасць.

Але гэта не азначае, што культуротнікі на месцах павінны сядзець склаўшы рукі ў чаканні парад і прапановы. Хто перашкаджае самім ствараць запатрабаваныя праекты, шукаць ідэі ў Інтэрнэце, вучыцца праектнай рабоце, наладжваць узаемаадносіны са спонсарамі і мецэнатамі ды дзяліцца досведам з калегамі на старонках нашай газеты? Ніхто. Але ж пакуль "культураўцы" самі тэлефануюць у рэгіёны і знаходзяць крэатыў. Ды і па прыездзе ў той або іншы рэгіён Беларусі цікавых праектаў там — кот наплакаў. І ці зменіцца гэтая сітуацыя ў хуткім часе — пытанне з досыць нягэтуным адказам. Але ж будзем аптымістамі...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Агляд пошты

Чытач агучвае праблемы. Ды ідзі!

Паважаныя чытачы! Мы вяртаемся да старой рэдакцыйнай традыцыі: перыядычнага агляду вашых лістоў. Натуральна, не ўсе аўтары і іх допісы будуць згаданы ў гэтых аглядах. Рэдакцыйны выбар тут застаецца нязменным: нас, як і заўжды, цікавяць крэатыў, зладзённасць, праблемнасць.

Менавіта праблему агучвае наш сталы аўтар **Яўген Лапцеў з Навагрудка**: "Будынак РДК, які месціцца ў цэнтры горада, ужо даўно знаходзіцца ў аварыйным стане. Усе культурна-масавыя мерапрыемствы даводзіцца праводзіць у канцэртнай зале дзіцячай школы мастацтваў". Дзякуй, Яўген Антонавіч, мы пра аварыйнасць вашага "флагмана" культуры пісалі неаднойчы. Даводзіцца пісаць яшчэ раз...

Станіслава Лотыш з вёскі Галубічы Глыбоцкага раёна распавядае пра сямейнае свята "Добры вечар, пане гаспадару!", што правялі неабябавыя супрацоўнікі Галубіцкага цэнтры культуры: "Упершыню ў клубным мерапрыемстве ўдзельнічаў святар мясцовай царквы — айцец Вячаслаў. Быў паказаны валачобны абрад. У выкананні фальклорнага дзіцячага гуртка "Верасок" гучалі народныя песні"... Гэткае духоўнае свята — вясковы крэатыў.

Не першы раз звяртаецца ў "К" **дэпутат па Зацітава-Слабадскай выбарчай акрузе № 11 Віталь Карлюкевіч**. Ён паведаміў пра акцыю, што адбылася ў вёсцы Зацітава Слабада (Пухавіцкі раён), пад назвай "Памяць жывая". У выніку яе быў наведзены парадак на могільках ветэранаў і ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Ініцыявалі дабрачыннае мерапрыемства мінская прыватная ВНУ і сам Віталь Карлюкевіч. Падтрымалі акцыю спецназаўцы з Мар'інай Горкі ды мясцовыя работнікі культуры. У выніку такога сацыяльнага партнёрства валанцёры не толькі папрацавалі ад душы, але і чудаўны канцэрт зладзілі.

Па-ранейшаму актыўнымі застаюцца нашы бібліятэкары. Пра рэалізацыю мэтавай праграмы "Лета і кніга" паведаміла **загадчык Дзятлаўскай дзіцячай бібліятэкі Таццяна Барысавец**. Праграма дзей-

Крэатыў, зладзённасць, праблемнасць...

нічае з 2006 года, адзін з яе складнікаў — конкурс "Лепшы чытач лета". А вось **загадчык Наваельнянскай гарпасялковай дзіцячай бібліятэкі Марына Іванова (таксама Дзятлаўская ЦБС)** напісала пра ўдзел сваёй установы ў рэспубліканскай акцыі "Чытаем па-беларуску".

Надзвычай прыемна тое, што пасля нядаўняга прыезду нашага карэспандэнта ў Сянно актыўна завалася ліставанне на рэдакцыйны адрас і з гэтага кутка Віцебшчыны. **Таццяна Буракова** з названага райцэнтры распавяла пра літаратурнае свята "Яе Вялікаасць Кніга" ў раённым Доме культуры. Яго падрыхтавалі супрацоўнікі ЦБС. Гасцей сустракала Каралева Кнігі, раздавала рэкламныя буклеты і фатаграфавалася з усімі ахвотнымі...

І напрыканцы — пра юбіляра. Вядомаму майстру з Пружаншчыны **Мікалаю Тарасюку** споўнілася дзямі 80 гадоў — пра гэта напісала

загадчык аддзела традыцыйнай культуры Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтры Ларыса Быцко. "К" неадразу згадвала разьбяра, які стварыў на сваёй вясковай сядзібе музей "Успаміны Бацькаўшчыны". У экспазіцыі — ка-

ля 300 разных мініячур, што распавядаюць пра жыццё і працу селяніна-хлебараба. Ларыса Быцко паведамляе, што нядаўна шведскі часопіс "Рамяство" прысвяціў вялікі артыкул творчасці Мікалая Тарасюка, і падкрэслівае: "Творы Тарасюка экспануюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь, Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі... Яго персанальная выстаўка з поспехам прайшла ў польскім Бельску Падляскім". А нядаўна ўпраўленне культуры Брэсцкага аблвыканкама разам з АГЦК ініцыявалі выстаўку майстра ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Яго дырэктар Наталля Шаранговіч лічыць "драўляны народ" Тарасюка канцэптuallyным аўтарскім мастацтвам. Адкрыццё мінскай экспазіцыі запланавана на жнівень... Рэдакцыя далучаецца да віншаванняў юбіляру і зычыць яму бяс-концага творчага жыцця!

Лісты чытаў Яўген РАГІН

На здымках: пад час літаратурнага свята ў Сянне; артыкул пра Мікалая Тарасюка трапіў у шведскі прафесійны часопіс.

Пухавіччына: песеннае свята

Віцэ-прэм'ер Анатолю Тозік, народны артыст СССР, народны артыст Беларусі Ігар Лучанок.

"Майскі вальс" над Мар'інай Горкай

12 — 13 мая ў Мар'інай Горцы прайшоў Адкрыты рэгіянальны фестываль песні і музыкі "Майскі вальс" на Прыз народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі, кампазітара-земляка Ігара Лучанка.

Фестываль наведаў віцэ-прэм'ер Анатолю Тозік. Гасцем форуму стаў таксама і міністр абароны Юрыя Жадобін. Журы ўзначаліў кампазітар, народны артыст Беларусі Валерыя Іваноў, а заснавальнікамі "Майскага вальса" выступілі Пухавіцкі райвыканкам і Беларускі саюз кампазітараў, які ўзначальвае Ігар Міхайлавіч.

Конкурсная праграма ладзілася ў РЦК. Гран-пры атрымаў народны вальс ансамбль "Рэтра" з Бярэзінскага раёна, спецыяльны прыз Ігара Лучанка — Ягор Жалук, саліст Цэнтры творчасці дзіцяці і моладзі "Світанак" Пухавіцкага раёна. Першыя месцы занялі: у намінацыі "За высокі ўзровень выканальніцкага мастацтва і творчы ўклад у развіццё песеннай і музычнай культуры" — узорны хор "Мара" Мар'інагорскай ДШМ і Ганна Салаўянчык з Дружненскай ДШМ (Пу-

хавіцкі раён), у намінацыі "За высокі ўзровень выканальніцкага мастацтва і прапаганду песеннага і музычнага мастацтва" — народны ансамбль народных інструментаў "Крыніца" Мар'інагорскай ДШМ.

У другі фестывальны дзень РЦК прайшоў канцэрт з удзелам пераможцаў конкурсу і аркестра Узброеных Сіл. Выступілі і артысты беларускай эстрады.

На здымках: пад час свята. Фота Юрыя ІВАНОВА

11 — 13 мая ў Салігорску прайшоў IV Адкрыты дзіцячы фестываль-конкурс джазавай і эстраднай музыкі "Jazz-time". Сёлета ён стаў "адкрытым" ва ўсіх сэнсах: канцэрты і майстар-класы можна было паглядзець онлайн.

Так што за падзеямі, якія разгортваліся ў Салігорскай дзіцячай школе мастацтваў, магла сачыць, без перабольшання, уся планета. А Алег Шчэрбаў, які ўзначальвае школу і адначасова фестываль-конкурс, з'яўляючыся адным з яго галоўных ініцыятараў, на працоўным месцы і дзеньваў, і начаваў — як і ўсе ягоныя калегі, без чыёй адданай працы свята не адбылося б.

— Тое, што ўзрадавала мяне менавіта як кампазітара, — кажа член міжнароднага па складзе журы, член Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Алена Атрашківец, — гэта імкненне канкурсантаў зрабіць свой унёсак у развіццё менавіта нацыянальнага джаза. Сёлета і аркестр Капыльскай школы мастацтваў, які атрымаў Гран-пры, і ансамбль "Астравок надзеі" з Наваполацка, што

заяў другое месца, прадставілі джазавыя апрацоўкі беларускіх народных песень, зробленыя самімі кіраўнікамі калектываў. Гэта прыемна ўдвая! Мы пачулі і "Саўку ды Грышку", і "Рэчаньку", і "Чаму ж мне не пець?", і іншыя родныя мелодыі, прычым зробленыя так густоўна ды з фантазіяй, што той жа Леў Канаплянік з Капыля атрымаў таксама спецыяльны прыз — "За аранжыроўку". Можна сказаць, на-мецілася тэндэнцыя: праз джаз — да

народнай песні. А для кагосьці — наадварот: праз беларускую песню — да джаза.

За гады існавання фестываль-конкурсу я заўважыла яшчэ адну вельмі значную яго адметнасць. На ім — не толькі "пастаянныя журы", члены якога могуць паступова адсочваць, як узрастаюць нашы юныя музыканты, але і шмат пастаянных удзельнікаў. На іншых конкурсах, здараецца, пасля аб'яўлення вынікаў абавязкова хтось-

Чацвёрты "...Тайм" ужо адыгралі

Салігоршчына: фестывальнае гучанне

практычна знікае. Галоўнае — сама асоба педагога. Бо астатняй інфармацыі хапае — пры жаданні, можна знайсці ў тым жа Інтэрнэце безліч чудаўных запісаў. Галоўнае, што даказаў "Jazz-time" за ўсе гэтыя гады, можна выявіць літаральна двума словамі: мы — можам! І гэтае жаданне займацца джазам, без якога сёння немагчыма ўявіць сусветную культурную прасторы, трэба развіваць на ўсіх узроўнях: ад наладжвання спецыяльнай сістэмы адукацыі да максімальнай падтрымкі салігорскага форуму. Сёлета, дарэчы, гэтым фестывалем-конкурсам зацікавіліся не толькі кіраўнікі Міністэрства культуры краіны і Мінаблвыканкама, што асабіста прыехалі ў Салігорск, але і прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса. Думаю, сапраўды, наспеў час зрабіць форум міжнародным. Па сутнасці, ён такім ужо і з'яўляецца, засталася толькі афіцыйна надаць яму гэты высокі статус. Угэўнена: не прагадаем!..

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымку: пад час фестывалю ў Салігорску.

Што можа джаз?

"Больш за ўсё мяне ў вашай краіне ўразілі беларускія лясы", — прызнаўся карэспандэнт "К" іспанскі мастак Давід КАЛАЎ ЖЭНЭ, які прыехаў у нашу краіну ўпершыню. "З аднаго боку, яны сукакойваюць і суняюць, але з іншага — поўныя жыцця: іх гоман і таемны рух адчуваеш увесь час прабывання ў гаі. Гэта незабыўна!.."

Толькі дзеля гэтай трапнай і пацьмнай заўвагі славу таму мастаку з Каталоніі трэба было завітаць у Беларусь, але ж, вядома, прывяла яго ў нашу краіну не толькі прага новых адкрыццяў. Маюцца таксама бізнес-інтарэсы ды перспектывы сумесных праектаў. А на сёння Давід прыняў удзел у здымках дакументальнага фільма пра Марка Шагала, над якім працуюць рэжысёр Зоя Катовіч і сцэнарыст Вера Савіна, ды выказаў спадзяванні на супрацу з мастачкай Ганнай Балаш.

Немарыніст прыехаў да Шагала

— Менавіта Ганна Балаш стала тым чалавекам, які адкрыў для мяне Беларусь, — кажа мастак, — і я вельмі спадзяюся, што наша сяброўства перарасце ў плённае супрацоўніцтва.

— Вядома, што менавіта ад яе вы атрымалі запрашэнне прыехаць да нас...

— Так. Сам я родам з невялічкага каталонскага горада Камбрільс, які знаходзіцца непадалёк ад Тарагоны. Барселона ж за сто кіламетраў ад нас. Але менавіта пад час знаходжання Ганны ў Камбрільсе мы і пазнаёміліся: яна проста зайшла ў маю галерэю. Так і пасябравалі, а потым ужо Ганна запрасіла мяне ў вашу краіну.

— Ведаю, што вам удалося не толькі паглядзець Мінск, але і пабываць на радзіме Марка Шагала — у Віцебску...

— Так. Мяне запрасілі прыняць удзел у здымках дакументальнай стужкі пра славу таму мастаку. У цэлым, Віцебск і Дом-музей Марка Шагала мяне моцна ўразілі. Я прывычаены да музеяў, дзе ў першую чаргу прадстаўляюць творчасць мастакоў, а тут атрымаў магчымасць пазнаёміцца з асяродкам, у якім вырас славу таму майстар пэндзля, з тым, што атачала яго ў маленстве, юнацтве. Гэта дае шмат падстаў для ўяўлення розных вобразаў, у тым ліку і карцін з ягонага жыцця...

— Калі б выбіралі колер Беларусі для ўласных твораў, на якім спыніліся б? Магчыма, на зялёным, улічваючы вашу ўражанне ад характава лясоў?

— Ведаецца, я не спыняўся б на адным колеры. Яны мяняюцца быццём розныя. Але я абавязкова засялю вашы лясы, калі буду іх маляваць, рознымі істотамі. Калі мы шпацыравалі па гаі, мне ўвесь час падавалася, што навокал адбываецца нябачнае жыццё...

— Давід, калі гаворка зайшла пра вашу творчасць, я хачу задаць нават трохі правакацыйнае пытанне. Перш чым прыйсці да вас на інтэрв'ю, я ўважліва азнаёмілася з работамі, прадстаўленымі на вашай інтэрнэт-старонцы. Яны — поўныя яркавых колераў, рытмікі, страці. У іх можна ўбачыць і спадчыну Пікаса, Эль Грэка, і нават Гарсія Лоркі... І мне падумалася пад час прагляду: а ці маю я рацыю, калі назаву вашы творы... іспанскімі?

— Вядома, гэта добра, што мае творы, на ваш погляд, утрымліваюць спадчыну нацыянальнай жывапіснай школы, але мне хацелася б, каб вы ў першую чаргу адзначылі, што я — гэта я. Натуральна, мастак не можа існаваць паасобку, і я з'яўляюся, нават міжволі, правадніком сваёй культуры, але для мяне было справай прынцыповай не трапіць у заложнікі мастацтва мінулага. Менавіта таму я сышоў у пэўны час з нашай Акадэміі мастацтваў, бо вырашыў знайсці ўласную форму і стыль, застацца вольным у пошуку свайго творчага выказвання, а не бяздумна пераймаць манеру знаных майстроў.

галерысты ці сябры, якія, безумоўна, жадаюць нам толькі лепшага, прапапоўваюць у выніку "свой" варыянт творчасці мастака. А нам увесь час потым даводзіцца даказваць, што мы не толькі такія, якімі нас убачыў пэўны спецыяліст, але яшчэ і іншыя.

— Тады я папрашу вас распавесці пра тое, над чым вы зараз працуеце і што для вас сёння важна...

— Распрацоўвак шмат, але распаўсюду пра галоўнае. Цягам вось ужо некалькі гадоў я працую над скульптурным праектам, частка якога на сёння рэалізавана ў Камбрільсе. Да мяне звярнуліся ўлады горада з просьбай стварэння мемарыяльнага помніка загінулым рыбакам: у 1911 годзе ў Камбрільсе адбылася вялікая трагедыя, калі ў моры патанула некалькі рыбацкіх шхун з бацькамі і дзецьмі. З нагоды стагоддзя той трагедыі горад і вырашыў

Давід Калаў Жэне ў сваёй майстэрні.

Чым беларускі гай натхніў каталонскага мастака?

— Наколькі лёгка знайсці сябе маладому мастаку ў вашай краіне, ажыццявіць, так бы мовіць, свой прафесійны праект?

— На тэрыторыі рыначных зносінаў, як вядома, кожнаму творцу даводзіцца вырашаць вядомую дилему. У маёй біяграфіі быў такі момант, калі мае карціны мелі вялікі поспех. Паколькі горад стаіць ля мора, я, несумненна, знаходжуся пад яго моцным уплывам. У мяне шмат работ адпаведнай тэматыкі — марскіх пейзажаў, замалёвак, эцюдаў, — і некалькі гадоў таму большасць гэтых твораў была прадстаўлена на вялізнай персанальнай выстаўцы ў Музычным палацы Валенсіі. Экспазіцыя мела вялікі рэзананс. І галерыст, з якім я ў той час працаваў, пасля гэтага поспеху быў урушаны: "Давід, давай яшчэ падобныя работы! Давай!". Але для мяне дадзеная тэма была ўжо вычарпана: у рэшце рэшт, я не марыніст, каб пісаць толькі адно мора. І ў выніку, хоць гэты кірунак прыносіў мне стабільны прыбытак, я сышоў з яго, бо захачеў стварыць нешта іншае.

— Прызнацца, і мне прышліся даспадобы марскія пейзажы, якія, у тым ліку, прадстаўлены на вашым сайце...

— (Усмехаецца.) Дарэчы, ніколі не надаваў вялікае значэнне Сусветнаму павуцінню, хоць разумю, што гэта рэч карысная. Той сайт зрабіў мне сябра — я нават не ведаю, якія мае работы ён там размясціў. Цікава, што падобная сітуацыя — сімптаматичная праява сённяшняга рынку: калі

займець адпаведны скульптурны манумент. Прызнаюся, я не адразу пагадзіўся на гэтую прапанову. Маёй умовай быў дазвол быць вольным у трактоўцы тэмы. І мая ідэя заключалася ў тым, што я вырашыў стварыць мемарыял, які не толькі нагадвае пра трагічную падзею, але і дае надзею.

Так і з'явілася скульптурная група, што ўяўляе з сябе кампазіцыю з дзвюх русалак-сірэн (адна з іх — уладарка штармоў, другая — уладарка загінулых у моры), рыбакоў з кошыкамі рыбы і выявай дзіцяці наперадзе гэтай групы, якое і атыясамлівае надзею. Я разумю, што гэта надзея — ілюзорная, але працаваў з вялікай аддачай.

— Як прынялі вашу работу?

— Па-рознаму. Помнік выкананы ў манеры сучаснага мастацтва, але знаходзіцца ў старажытнай частцы горада. Нехта прыняў яго, хтосьці — не, але для мяне істотным было працаваць над падобным заказам, які дазваляе выказацца і сэрцу, і рукам, і галаве. І, мяркуючы па рэзанансе, я бачу, што для людзей падобны падыход да мастацтва таксама нешта значыць.

— А ці прывяло абмеркаванне да гэтых вынікаў?

— Здаецца, так. Бо сёння ўжо горад аб'явіў конкурс на стварэнне скульптуры на іншую тэматыку, і ўсе пададзеныя заяўкі аказаліся ў стылі сучаснага мастацтва. Цікава, што ўлады паставіліся да гэтага цалкам станоўча...

Гутарыла Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Фота Юрыя ІВАНОВА

Нямецкі праграміст Ханс БАЎМ прыехаў на Беларусь па працы: да нядзюнага часу ён узначальваў буйную IT-кампанію. Мабыць, у 1994 годзе нават цяжка было меркаваць, што пабочным вынікам гэтай адказнай місіі стане цэлая выстаўка даволі дзіўных паводле сваёй тэхнікі твораў — калажоў ды асамбляжаў, — якая працуе цяпер у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Яе назва досыць красамоўная: "18 гадоў на Беларусі". Нягледзячы на знарчыста сумбурны характар саміх твораў, "справаздача" дазваляе меркаваць, што той час для аўтара быў праведзены не дарэмна. Зрэшты, ён і сам так мяркуе.

Якое яно, неба над Мінскам?

"Асамбляж на тэму..." вачыма Ханса Баўма

— Як вы лічыце, калі б васямнаццаць гадоў таму лёс занёс вас не на Беларусь, а ў нейкую іншую краіну, ці атрымалася б гэтая выстаўка такой самай?

— Я чамусьці падазраю, што недзе на беразе Індыйскага акіяна ў мяне з'явіліся б зусім іншыя творы. Праўда, не ведаю, якія менавіта.

— Па прафесіі вы не мастак. Творчасць для вас — гэта хобі альбо альтэр-эга?

— Можна, калісьці яна і была для мяне хобі, але ўжо даўно стала страсцю, неад'емнай часткай жыцця. І, у пэўнай меры, адхіненнем ад той напружанасці, што назапашваецца ў прафесійнай дзейнасці, а таксама, зрэшты, і спосабам баўлення вольнага часу. Асабліва ўзімку, калі па вуліцы надта не пашпацыруеш...

— І вось што цікава! Высокія тэхналогіі не знайшлі ніякага адлюстравання ў вашых творах...

— Гэта сапраўды так, калі не лічыць серыі з чатырох карцін, дзе выкарыстана "начынне" дапагопных камп'ютараў і аднаго калажу, заднікам якога стаў прынт з мовай асэмблера. Высокія тэхналогіі мне цалкам дастаткова ў жыцці. Я праводжу за камп'ютарам амаль цэлы дзень, і ў вольны час стараюся трымацца ад яго як мага далей. Праца і творчасць для мяне — гэта паралельныя прамыя. А яны, як вядома, не перасякаюцца...

— Дзесяці ў нетрах святдомасці сучасніка гнязду стэрэатып, паводле якога hi-tech — гэта сур'эзна і прэстыжна, а вось мастацтва...

— Даруйце, але што значыць: "сур'эзна"? IT-тэхналогіі я лічу дапаўненнем да мастацтва — і наадварот.

— Вы выкарыстоўваеце нязвычайную тэхніку асамбляжу, уклінаючы ў мастацкія творы "знойдзеныя прадметы" — побытавыя рэчы. Ці ёсць у гэтым нейкая філасофія?

— Гэта проста заканамерны этап эвалюцыі. Доўгі час я ўтрапёна займаўся жывапісам, потым перайшоў да двухмерных калажоў, а ўжо затым вырашыў разнастаіць іх аб'ёмнымі прадметамі. Зрэшты, як падаецца, нават гэтая пара для мяне ўжо прамінула. Увогуле, у розныя перыяды жыцця я захапляюся рознымі метадыкамі творчасці — як, напэўна, і любы мастак. І вельмі рэдка вяртаюся да старога.

— Што найбольш уплывае на вашу ўспрыняцце тых або іншых мясцін: людзі, побыт, культура?

— Перш-наперш гэта — ландшафт і неба. Нідзе на свеце няма такога неба, як па-над Мінскам! Наступны паводле значнасці фактар — вядома, людзі, мае калегі і сябры. Далей — атмасфера і рытм жыцця, побыт...

— З апошнім фактарам вам давялося сутыкнуцца ўшчыльную.

— Гэта было вельмі няпроста. Тым больш, у 1994 годзе побытавыя ўмовы тут і сапраўды былі для мяне вельмі нязвычайнымі. Прыкладам, як знайсці прадуктовую краму? У Мінску яны тады выглядалі іначай, чым у Германіі: іх вокны былі закрыты фіранкамі, і нічога не казалі пра тое, што там прадаюць ежу. Апрача, вядома, кірылічных надпісаў, чытаць якія я тады не ўмеў. Трохі прасцей было са словам "кавярня". Я досыць хутка яго засвоіў, аднак неўзабаве пераканаўся ў тым, што яно часцяком абазначала тут нешта іншае, чым у мяне на радзіме, — зусім не тое месца, дзе можна павячэраць. Таму на першых парах я нават паесці не мог без старонняй дапамогі.

Зрэшты, праз кароткі адмежак часу пазітыўныя ўражанні пераважылі ўсе нязручнасці. Вельмі ўразлілі працавітасць, зацікаўленасць ды прафесіяналізм маіх беларускіх калег. Тым больш, між намі хутка ўсталяваліся папраўдзе сяброўскія адносіны.

— А ці не падаецца вам, што за васямнаццаць гадоў умовы побыту на Беларусі істотна змяніліся?

— Гэта неаспрэчна! Можна параўнаць і адзенне мінакоў, і тыя аўтамабілі, што ездзяць па вуліцах Мінска. Да таго ж, і яміны на дарогах канчаткова зніклі. Васямнаццаць гадоў таму было мала прыстойных кавярняў, а нармальны выбар прадуктаў — толькі на Камароўцы. Цяпер жа ўсё, канешне ж, зусім іначай... Як мне падаецца, на той узровень развіцця, які Еўропа дасягнула за сорок — пяцьдзесят гадоў, тут выйшлі ўсёго за дваццаць. Вядома, гэта ўражвае. Але ж мушу зазначыць, што прагрэс — гэта заўсёды палка з двума канцамі. Васямнаццаць гадоў таму цэнтральныя мінскія праспекты яшчэ можна было перайсці спакойным крокам, — сёння ж светлафоры працуюць так, што чалавек вымушаны літаральна бегчы. І гэта датычыцца ўсіх аспектаў нашага жыцця!..

Распытваў Ілья СВІРЫН

У рэчышчы Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Санкт-Пецярбургу

Кафедра Багдановіча

Пецярбургскі след нашага паэта

Мноствам бачных і нябачных ніцей Максім Багдановіч і ягоная сям'я звязаны з Санкт-Пецярбургам. І зусім не выпадкова, што гэтымі майскімі днямі ў рамках Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у горадзе на Няве будзе экспанавана мастацка-дакументальная выстаўка з фондаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

Імператарская кансерваторыя ў Санкт-Пецярбургу, дзе вучылася муза паэта — Ганна Какуева.

Так, Марыя Апанасаўна, маці паэта, пасля заканчэння Мінскага Аляксандраўскага вучылішча паступіла ў Земскую настаўніцкую школу ў Пецярбургу, куды ёй дапамагла трапіць жонка губернатара Мінска, апякунка Марыі. У фондах Літаратурнага музея Максіма Багдановіча захоўваюцца каштоўныя сведчанні: дакументы аб паступленні ў настаўніцкую школу, вучэбныя праграмы, сачыненне "Семья в деле воспитания человека"... Бястужайскія курсы ў Пецярбургу скончыла і Вера Івануна Гапановіч, стрыечная сястра Максіма. Соф'я Караленка, дачка вядомага рускага пісьменніка, была ейнай сяброўкай. Уладзімір Галакціёнавіч дапамагаў Веры ў пошуках кватэры пад час жыцця ў Пецяр-

бургу. Яго паштоўкі з Ніжняга Ноўгарада да Веры Гапановіч, дзе гучыць занепакоенасць лёсам гэтай шчырай, абаяльнай дзяўчыны, цяпер таксама захоўваюцца ў фондах Музея Багдановіча.

Стрыечны брат Максіма, Яўген Секяржыцкі, таксама вучыўся ў Пецярбургу — у Тэхналагічным універсітэце. Яго лёс у нечым блізка да лёсу паэта: Яўген таксама пісаў вершы і артыкулы, друкаваўся ў рускіх перыядычных выданнях, да прыкладу, у часопісе "Сатирикон". У фондах Дома-музея М.Багдановіча ў Гродне захоўваецца зборнік вершаў класіка "Вянок". Але адметнасць выдання ў тым, што ў 1915 годзе гэтую кніжачку Яўген Секяржыцкі падарыў стрыечнай ся-

Максім Багдановіч.

тры — Ганне Валасовіч. Пазней на гэтай кнізе Адам Багдановіч, бацька паэта, зрабіў дарчы надпіс: "Ані ад яе брата Максіма". У выніку маленькі зборнічак вершаў аднаго ейнага брата і падарунак ад другога нібыта аб'ядноўвалі іх у сям'ю, раздзеленую гадамі ды краінамі...

Гучыць дзіўна, але менавіта Санкт-Пецярбург, разам з Вільняй, стаў горадам, які далучаў Максіма да Беларусі, да беларускай літаратуры. З 1906 года ў Пецярбургу дзейнічала суполка "Загляне сонца і ў наша ваконца", створаная па ініцыятыве Браніслава Эпімах-Шыпілы. З ім Максім Багдановіч пазнаёміўся пад час прыезду ў 1911-м у Вільню і пазней падтрымліваў ліставанне, як і з іншым членам таварыства — Яўгенам Хлябцэвічам. Суполка спрабавала наладзіць выпуск першага беларускага часопіса "Маладая Беларусь". Малады паэт з Яраслаўля ў лісце да супрацоўнікаў гарача вітаў нараджэнне першага часопіса на беларускай мове, ма-рыў аб публікацыі ў ім сваіх вершаў. Як ён піша, "...шчыра жадаў бы, каб

Ганна Какуева.

Калі ў 1911 годзе Багдановіч скончыў Яраслаўскую мужчынскую гімназію і паўстала пытанне аб атрыманні вышэйшай адукацыі, яго рашэнне было адназначным: філалагічны факультэт Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта. Былі падставы: як піша бацька паэта, "...прафесар Шахматаў звяртаўся ў Вільню ў рэдакцыю "Нашай Нівы" з просьбай рэкамендаваць яму маладога чалавека, які б пад яго кіраўніцтвам прысвяціў сябе вывучэнню мовы, этнаграфіі і гісторыі Беларусі для падрыхтоўкі да займання спецыяльнай кафедры па беларусазнаўстве...". Аўтарытэт Максіма Багдановіча ў рэдакцыі беларускай газеты быў настолькі вялікі, што менавіта ягоную кандыдатуру рэкамендавалі Аляксею Шахматаву. На жаль, мара не здзейснілася, ён не паехаў вучыцца ў Пецярбург з прычыны захворвання на сухоты і мусіў паступіць на юрыдычны факультэт Дзямідаўскага юрыдычнага ліцэя ў Яраслаўлі.

У Санкт-Пецярбургу жыла Ганна Рафаілаўна Какуева, якой Багдановіч прысвяціў паэмы "Вераніка", "У вёсцы" і многія іншыя. З гэтай прыгожай дзяўчынай, напэўна, былі звязаны яго мары аб сумесным шчасці і сям'і. Максім пазнаёміўся з Ганнай

гэтыя вершы мелі дзе-які культурны ўплыў на нашых песняроў...". Два лісты Максіма Багдановіча да супрацоўнікаў "Маладой Беларусі" цяпер захоўваюцца ў аддзеле рукапісаў бібліятэкі Акадэміі навук Літвы.

праз Мікалая Какуева, аднакласніка па Яраслаўскай мужчынскай гімназіі, часта бываў у іхнім доме, дзе знаходзіў цягло і ўтульнасць. Пасля заканчэння Маскоўскага Аляксандраўскага інстытута яна паступіла вучыцца ў Пецярбургскую кансерваторыю, выйшла замуж і пражыла ў гэтым горадзе ўсё жыццё...

А цяпер у Санкт-Пецярбургу жыўць родныя Ганны Рафаілаўны, з кім супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча падтрымліваюць шчыльныя стасункі. У фондах установы захоўваюцца перададзеныя імі каштоўныя матэрыялы, у першую чаргу — арыгінальныя фотаздымкі Багдановіча з дарчым надпісам Мікалаю Какуеву, фотаздымкі Ганны і ейнай сям'і, яе асабістыя рэчы, дакументы аб навучанні ў кансерваторыі і ноты.

На жаль, у верасні мінулага года пайшоў з жыцця Мікалай Іванавіч Какуеў — сын Ганны Рафаілаўны, адданы сябра музея. Менавіта ён перадаў архіў сваёй матулі ў Музей Максіма Багдановіча, дапамагаў матэрыяламі, кансультацыямі ў стварэнні часткі экспазіцыі, прысвечанай ёй...

Цёплае сяброўства звязвае супрацоўнікаў Музея Максіма Багдановіча і з іншымі пецярбургцамі. У іх ліку — Маргарыта Сяргееўна Пярова, унучатая пляменніца Івана і Антона Луцкевічаў, вядомых дзеячаў беларускага Адраджэння пачатку XX стагоддзя. Дзякуючы намаганням Пяровай фонды музея папоўніліся каштоўнымі экспанатамі, якія можна ўбачыць у экспазіцыі яго філіяла "Фальварак Ракуцёўшчына".

Такі ўклад уносяць нашы пецярбургцы ў захаванне памяці пра Максіма Багдановіча. Спадзяёмся, сяброўства будзе працягвацца і мы адкроем яшчэ не адну таямніцу беларускай гісторыі.

**Ірына МЫШКАВЕЦ,
загаччык
навукова-экспазіцыйнага
аддзела Літаратурнага музея
Максіма Багдановіча**

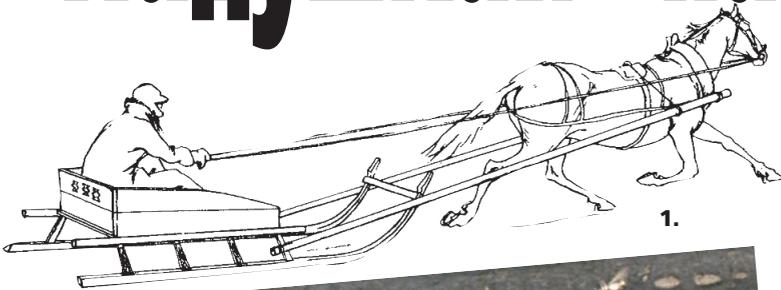
Перамяшчэнне на гэтых сродках ажыццяўлялася, зразумела, па дарогах, якія тады былі яшчэ рэдкай з'явай і насілі, галоўным чынам, лакальны характар, злучаючы горад з яго акругай. І тым не менш, магістральныя сухапутныя шляхі, што праходзілі праз тэрыторыю нашага краю, існавалі. Прыкладам таго можна лічыць хаця б загад кіеўскага князя Уладзіміра Святаславіча "требить путь и мостить мост", калі той збіраўся вайною ў 1014 г. на свайго сына Яраслава, які займаў тады наўгародскі сталец. Зразумела, што гэты шлях ніяк не мог абмінуць тэрыторыю Беларусі.

Сухапутныя дарогі пракладаліся ўздоўж магістральных водных шляхоў — па іх рухалася конніца. Узімку ж сухапутным шляхам маглі быць і само рэчышча ракі, пакрытае тоўстым панцырам лёду. У прыватнасці, сані як транспартны сродак упершыню фіксуецца ў 947 г., калі кіеўская княгіня Вольга рабіла вандроўку пад Ноўгарад і Пскоў. Выявы саней аднаразова сустракаюцца і на мініяцюрах Радзівілаўскага летапісу.

На тэрыторыі Беларусі дэталь саней знойдзены ў раскопках Брэста, Віцебска, Полацка, Слуцка і Мінска. Сярод іх найбольш часта сустракаюцца бакавыя стойкі — "капылы", што злучалі палазы і градку саней і былі зроблены з дубу. Вядомы капылы двух тыпаў: з сучком вяза і без яго. Пры гэтым першыя, хутчэй за ўсё, з'яўляюцца больш архаічнымі. Вышыня кузава саней, мяркуючы па памерах капылоў, дасягала 15 — 42 см. Палазы былі масіўныя і вырабляліся пераважна з дубу, ясеня, вяза, алешыны, бярозы. Археалагічны матэрыял паказвае, што большасць дэталеў саней належыць саням універсальнага прызначэння.

Сёння, дзякуючы найсучасным транспартным сродкам, дабрацца да Рыма, Парыжа ці, скажам, Вены можна літаральна за пару гадзін. У нашых далёкіх продкаў такая дарога магла займаць некалькі тыдняў. Яно і не дзіва: замест звышгукавых самалётаў у раннім Сярэднявеччы выкарыстоўваўся водны і сухапутны транспарт. Што да апошняга, то ў тагачасным "аўтапарку" пераважалі сані ды вазы.

"Падушкай" па мосце

1.

2.

Асобна трэба сказаць і пра летні гужавы транспарт. Наўнасьць калёснага транспарту на тэрыторыі Беларусі фіксуецца ў пісьмовых крыніцах ужо на пачатку XIII ст. Так, у Смаленскай гандлёвай праўдзе, законы якой мелі роўную сілу ў Смаленску, Віцебску і Полацку, гаворыцца: "А же тлун услышитъ — латинский гость пришел, послати ему люди с колы перевести товар...".

Меркаваць пра знешні выгляд калёснага транспарту на Беларусі той пары дазваляюць матэрыялы

археалагічных раскопак. Так, воці ад воза XII ст. знойдзены ў Мінску і Друцку, воці XIII ст. — у Брэсце і Полацку, воці XVII ст. — у Мінску і Віцебску. Прычым выяўлены як пярэднія воці воза, так і заднія, што вырабляліся з дубу. Заднія

3.

воці мелі ў сярэдняй частцы выразаны брус — "падушку", у якой былі зроблены шліцы пад тоўстую жэрдку воза — "трайню", што мела на заднім канцы разгалінаванне. Па канцу восей — адтуліны для загваздак. Акрамя таго, выяўлены фрагменты колаў: спіцы, калодкі, абады знойдзены ў Полацку, Віцебску, Мінску, Слуцку, Брэсце, прычым у апошнім — нават цэлае кола.

Колы вырабляліся з дубу і не мелі жалезнага вобода. Апошнія відаць, маглі з'явіцца не раней за XVII ст, калі на тэрыторыі Беларусі пачалі рабіць першыя брукаваныя дарогі. Унікальная знаходка — драбіна ад воза XIII ст. — у свой час была выяўлена ў Віцебску. Яна зроблена з двух яловых брусоў, злучаных дубовымі стойкамі, якія устаўляліся ў скразныя адтуліны асновы драбіны і яе градкі. Акрамя таго, з рыштунку

для гужавой язды ў Брэсце і Віцебску знойдзены конскія дугі. Там жа былі выяўлены і клешчыны хамута даўжынёй да 48 см і сама хамуціна, вырабленая са скуры ў Віцебску.

Адзначым, што да рыштунку каня адносяцца і конскія падкоўкі, прычым як для летняй, так і для зімовай яры, а таксама псаліі і цуглі, сярод якіх сустракаліся цуглі з малымі, сярэднімі і буйнымі кольцамі для

розных тыпаў коней: славазудных, менш чухлых і моцначухлых. Адметна, што яны выяўляліся пад час раскопак амаль ва ўсіх старадаўніх гарадах.

Такім чынам, дэталь транспартнага сродкаў, знойдзеныя пад час раскопак, у сукупнасці з ускоснымі сведчаннямі — дробнай гластыкай шахматных фігур, выявамі на косках жывёлін, — і мініяцюры Радзівілаўскага летапісу, сціслыя радкі пісьмовых паведамленняў дазваляюць атрымаць больш-менш поўнае ўяўленне пра тое, на чым ездзілі на Беларусі ў XI — XIV стст.

**Леанід КАЛЯДЗІНСкі,
археолог,
кандыдат гістарычных навук
На здымках: 1. Сані. Рэканструкцыя XII ст. Паводле раскопак Ноўгарада Вялікага; 2. Аградка воза. XIII ст. Віцебск. Верхні замак; 3. Вося да воза XVII ст. Віцебск. Верхні замак.**

Сядзіба ў Лыскаўшчыне, што на Магілёўшчыне, дзе свае апошнія гады правёў М.Неўрэў.

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 18 — 19.)
...Пасля серыі канфліктаў з найвышэйшым кіраўніцтвам Чарняеў папрасіўся ў Аранбуржжа, дзе ішла вайна з цюркамі-качэўнікамі — ворагамі Расійскай Імперыі. І тут ён стаў "прафесіяналам стэпавай пагранічнай вайны". Затым быў Каўказ, баі з горцамі. Потым — ізноў Сярэдня Азія, дзе падпалкоўніка, камандзіра кавалерыі Чарняева за храбрасць і мужнасць празвалі "Ташкенцкі леў". А хтосьці называў яго Ермаком XIX стагоддзя. Што цікава, мясцовыя жыхары вельмі па-добраму ставіліся да рускага афіцэра за тое, што ён паважаў мусульманскія звычаі, быў справядлівы да палонных і нават умудрыўся адмяніць у краі рабства! Ну чыстае самаўпраўства з пункта гледжання высокага сталічнага начальства! Але што быў рабства з такой папулярнай асобай, пра якую тады пісала прэса і расійская, і заходняя... Пайшлі на кампраміс: 38-гадоваму Чарняеву далі званне генерал-маёра, узнагародзілі залатой шабляй з дыямантамі і... ціхенька адклікалі з Туркестана. Па сутнасці — выкінулі з арміі, нягледзячы на бліскучыя перамогі ды асабістую выдатную ролю яго ў далучэнні да Расійскай Імперыі земляў, якія па тэрыторыі пераўзыходзілі Францыю, Германію і Італію, разам узятая!..

ЯК МАТЬЛЁК

У ПОЛЫМІ СВЕЧКІ...

Вось тады ён купіў газету "Русский мир" і пазнаёміўся з Неўрэвым, каго палюбіў за мастакоўскі талент ды яго падтрымку ідэй славянафільства. Але гэтае знаёмства пакуль не паспела перарасці ў цеснае сяброўства, бо нястрымнага, неўтаймоўнага, нястомнага Чарняева чакалі новыя прыгоды на ратным полі... Прашу прабачэння ў чытачоў, што так шмат распавядаю пра лёс генерала, нашага земляка, але, па вялікім рахунку, гэта — таксама "вяртанне імёнаў", няхай і па ваенна-гістарычнай "намінацыі".

Наступная сустрэча генерала і мастака адбылася, відаць, праз дзесяць з нечым гадоў, калі Чарняеў назаўсёды пайшоў у адстаўку, вырашыўшы аставаць свайго жыцця правесці на сваёй малой радзіме — у родавым маёнтку на Беларусі. Але да гэтай адстаўкі ў біяграфіі героя было яшчэ шмат усялякіх падзей, за якімі Неўрэў уважліва сачыў праз газеты і часопісы. У 1875-м пачалося стыхійнае паўстанне сербаў супраць турэцкага прыгнёту, і на падтрымку славянам выправіліся рускія добраахвотнікі. Чарняеў, доўга не думаючы, без ведама расійскага Міністэрства замежных спраў, прапанаваў свае паслугі сербскаму князю Мілану Абрэновічу. Але Міністэрства замежных спраў не дало апальнаму генералу замежны пашпарт. Чарняеў выехаў у Маскву і ўсімі праўдамі ды няпраўдамі, з дапамогай сябра Міхаіла Хлудава, усё ж атрымаў гэты дакумент. Чыноўнікі тут жа спахапіліся і па тэлеграфу ў адпаведныя інстанцыі накіравалі "маланку": затрымаць Чарняева! Але той з дапамогай маскіроўкі праехаў некалькі дзяржаўных грамад і ў красавіку 1876-га апынуўся ў Бялградзе. За ім прыехаў і верны Хлудаў. Вельмі мяляніча апісаў вобраз вясялага гулякі Хлудава і гэты эпизод з Чарняевым Уладзімір Гляроўскі ў сваёй кнізе "Масква і масквічы" (раздзел "Купцы").

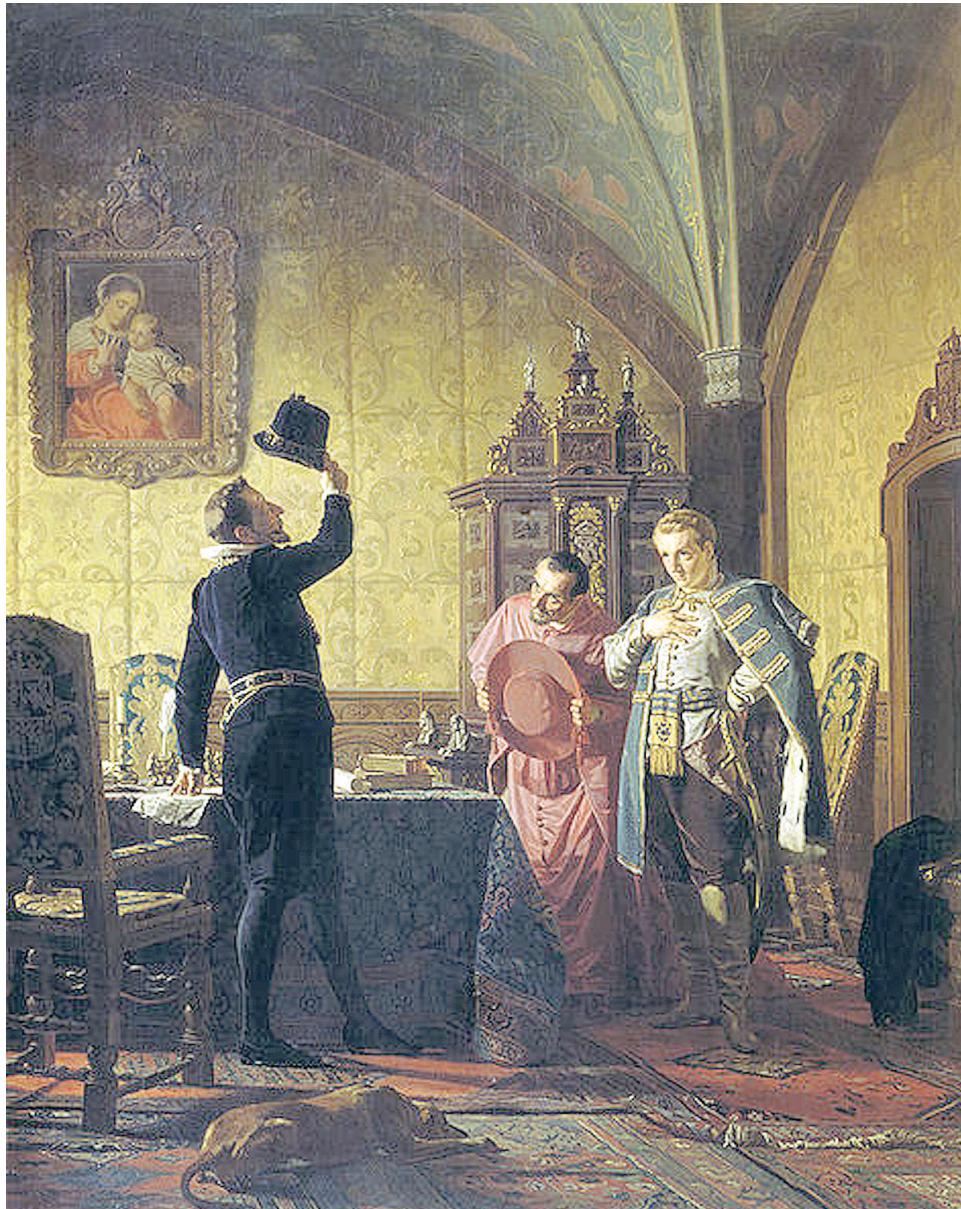
Праз тры месяцы Сербія і Чарногорыя афіцыйна абвясцілі вайну Турцыі, а галоўнакамандуючым сербскай

Мікалай Неўрэў: ад дэтэктыву да драмы ў Лыскаўшчыне

партызанскай арміі быў прызначаны Чарняеў, які за кароткі тэрмін змог нанесці некалькі паражэнняў туркам. Але 17 кастрычніка 1876 года ў баі ля Джуніса ён пацярпеў буйную няўдачу — адзіную ў сваёй ваеннай кар’еры. У выніку знясільваючая вайна была прайграная, і таму стала ракавой для рэпутацыі Чарняева. Так з’явілася цудоўная падстава для расійскіх ваенных чыноўнікаў зрабіць генерала вінаватым ва ўсім. І толькі тады на дапамогу Сербіі, ужо афіцыйна, прыйшла рэгулярная армія Расіі. Туркі спынілі агонь і пайшлі на перамір’е. Так скончылася сербска-турэцкая кампанія, якая доўжылася роўна чатыры месяцы.

А што Чарняеў? Ён, так і не атрымаўшы даравання за самавольны ад’езд у Сербію, пакінуў гэтую раздэртую, пашкумананую краіну і пасяліўся ў Кішыніёве. Яго забылі. Толькі ў 1882-м Аляксандр III рэабілітаваў героя і нават зрабіў яго членам Ваеннага савета і генерал-губернатарам Туркестана. Але такая пасада Чарняеву цяпер была патрэбна як сабаку пятая нага. Ён доўга ў Сярэдняй Азіі не пратрымаўся. У 1886-м канчаткова выйшаў у адстаўку. Антон Іванавіч Дзенікін пра перыяд адстаўкі генерала потым пісаў: "...Чарняеў застаўся ў ценю. Заваёўнік Ташкента жыў у адстаўцы, у крыўднай бяздзейнасці, на мізэрную пенсію, на якую, у дадатак, накладваў руку кантроль па бязглуздых, недарэчных падставах. І Чарняеў з горыччу рапартаваў: "Захаваў сабе ў суцяшэнне бяспрэчнае слова лічыць, што пакарэнне да падножжа рускага прастола вялізнага і багатага краю зроблена мною не толькі танна, але часткова і на ўласныя грошы". Заўважу: два гады чарняеўскіх паходаў каштавалі дзяржаўнай казне ўсяго 280 тысяч рублёў — мізэрная сума!

Такім чынам, захапіўшы з сабой Мікалая Неўрэва, Чарняеў з’ехаў у свой родны маёнтка Тубышкі. Па да-

М.Неўрэў. "Прысяга Ілжэдзітрыя I каралю Жыгімонту III на ўвядзенне ў Расію каталіцызму".

розе сябры дамовіліся, што мастак будзе жыць і працаваць у доме чарняеўскай жонкі, што ў вёсцы Лыскаўшчына, якая, як я ўжо казаў, належала памешчыку Уладзіміру Лапандзіну. На тым і вырашылі, бо Неўрэў даўно марыў "зліцца" з прыродай ды простым людям, апынуцца як мага далей ад спакусу сталічнага жыцця, людской марнасці ды розных непрадбачаных і нечаканых канфліктаў у асяроддзі калег-мастакоў і заказчыкаў мастацтва. Тым больш, што пра прыгажосць прыроды Беларусі, акрамя Чарняева, Неўрэў мог чуць

і ад тых творцаў, што нарадзіліся на Магілёўшчыне, альбо ад тых мастакоў, хто быў у гэтых краях, напрыклад, ад Сяргея Заранкі, Міхаіла Мікешына, Адрыяна Прахава. Дарэчы, малая радзіма малодшага калегі па пэндзлі Неўрэва — Вітольда Бялыніцкага-Бірулі — вёска Крынкі знаходзіцца таксама непадалёк ад Лыскаўшчыны. Кажуць, што на пачатку мая 1947 года, перад прыездам у Мінск, Вітольд Каэтанавіч наведваўся ў Лыскаўшчыну: завітаў на магілу Неўрэва, паслухаў успаміны пра мастака тых вяскоўцаў, хто яшчэ быў

жывы і памятаў яго. А яшчэ кажуць, што менавіта ён, малады Бялыніцкі-Біруля, тады ўжо даволі вядомы пейзажыст, пасля смерці Неўрэва выдаткаваў сродкі на ўзвядзенне каплічкі і пяціметровы дубовага крыжа на магіле няшчаснага мастака...

А вось што я нядаўна знайшоў у рускім ілюстраваным мастацка-літаратурным часопісе "Искры" (№ 18 ад 27 красавіка 1914 г.), які выходзіў штодзённа пры газеце "Русское слово". Заметка называлася "Памяці мастака". Вось гэты кароткі тэкст: "10 мая спаўняецца дзесяць

гадоў з дня трагічнай смерці акадэміка жывапісу М.В. Неўрэва, які скончыў жыццё самагубствам у 70-гадовым узросце. Прычынай самагубства паслужыла расчараванне ў сваіх сілах у сувязі з балючай хваробай сэрца. У цяперашні час, пасля перыяду забыцця, гістарычныя і — асабліва — жанравыя карціны Неўрэва сваёй праўдзівасцю і завершанасцю зноў абуджаюць жывую цікакасць у асяроддзі знаўцаў жывапісу. Надрукаваны партрэт мастака нарысаваны з натуры Васілём Дзмітрыевічам Паленавым у 1882 годзе для абрамацкага альбома С.І. Мамантава".

...Прайшлі гады. Цяпер тут, на берэзе Грыбінскага вадасховішча, за пяць кіламетраў ад г. п. Круглае, знаходзіцца тая самая вёска Лыскаўшчына, у бібліятэцы мясцовай школы якой сабраны матэрыялы пра Неўрэва. Сам сённяшні экстэр’ер маёнтка ўяўляе з сябе ансамбль з ліп, што высаджаны па квадраце, і дом, дзе жыў ды працаваў мастак. І — магіла з ужо гранітным помнікам, на якім — партрэт жывапісца (у капелюшы) і надпіс: "Неўрэў Мікалай Васільевіч. Вядомы рускі мастак-дэмакрат. 1830 — 1904". Таксама на доме, дзе ён жыў, прымацавана адпаведная мемарыяльная дошка. У гэтым рэгіёне ў 1996 годзе па ініцыятыве мясцовых улад і Беларускага саюза мастакоў быў праведзены Першы (на жаль, пакуль і апошні) Міжнародны пленэр жывапісу памяці М.В. Неўрэва, у якім прынялі ўдзел беларускія ды расійскія мастакі. І яшчэ. У гарадскім пасёлку Круглае сёння працуе раённы гісторыка-краязнаўчы музей, у адной з залаў якога зроблена рэканструкцыя кабінета Міхаіла Чарняева з фатаграфіямі членаў яго сям’і і папличнікаў па ратных справах. На тэрыторыі былой Мікалаеўскай царквы, якую калісьці пабудоваў бацька Чарняева — Рыгор Мікітавіч — і ад якой пасля рэвалюцыі засталіся толькі рэшткі цэнтральнага каркаса, можна пабачыць і мармуровы надмагільны помнік герою. Дзякуй землякам за памяць...

Што яшчэ сказаць? Беларуская зямля не толькі аддавала сваіх родных сыноў-мастакоў у чужаземныя прасторы свету, але і ласкава прымала ў свае абдымкі мастакоў-"чужаземцаў": Ільію Рэпіна, Івана Вышкіна, Мікалая Атрыганьева, Івана Трутнева, Івана Пахітонава, Юлія Клевера і шмат іншых, для каго Беларусь так ці інакш засталася асобай старонкай творчага жыцця. Іншая справа, што лёс іх складваўся не заўсёды ідэальна. Мікалай Неўрэў — з ліку такіх людзей, чыстых і высакародных, сумленных і апантаных, не заўсёды зручных для атачэння, бо яны, людзі асаблівага складу, аддавалі перавагу уласнай незалежнасці, а не мітусні навакольнага свету. І ў гэтай "незалежнасці" ад усяго "празаічнага", што побач, часам згаралі, як матылькі ў полымі свечкі...

